

Отець Михайло Щудло, ЧНІ

1953

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ

ЗМІСТ:

ПЕРЕДМОВА	2
ДОГМАТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ВИЯСНЕННЯ	4
ВСТУП	4
ЖЕРТВА.....	5
ПОЧВІРНА ЖЕРТВА	8
ХРЕСНА ЖЕРТВА ІСУСА ХРИСТА.....	12
БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ — НОВОЗАВІТНА ЖЕРТВА.....	19
ЕВХАРИСТИЙНА ЖЕРТВА – ЦЕ ВІДНОВА	25
ВЕЛИЧ І ГІДНІСТЬ БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ	31
РОЗВІЙ І ЗНАЧЕННЯ БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ	37
ОБРЯДИ ТА ЦЕРЕМОНІЇ.....	40
ЦЕРЕМОНІЇ ЛІТУРГІЇ ВІРНИХ.....	45
ПОДРІБНЕ ВИЯСНЕННЯ БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ.....	49
МАЛИЙ ВХІД.....	53
ТРОПАРІ	56
ЧИТАННЯ ЄВАНГЕЛІЇ	60
ЛІТУРГІЯ ВІРНИХ.....	64
ПОЖЕРТВУВАННЯ СВЯТИХ ДАРІВ	68
ВІРУЮ.....	71
КАНОН БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ	74
ПРИГОТОВАННЯ ДО СВЯТОГО ПРИЧАСТЯ.....	79
ПРОСИТЕЛЬНА ЕКТЕНІЯ.....	80
СВЯТЕ ПРИЧАСТЯ І БЛАГОДАРЕННЯ	84
БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ – ЦЕ НАЙКРАЩА МОЛИТВА.....	88
СВЯТЕ ПРИЧАСТЯ – ЦЕ ДОПОВНЕННЯ	92
ЯКІ Ж ЛАСКИ ЗАПЕВНЯЄ НАМ СВЯТЕ ПРИЧАСТЯ?.....	93
ОБОВ'ЯЗОК СЛУХАТИ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ.....	96
ПРИГОТОВАННЯ ДО СВЯТОГО ПРИЧАСТЯ.....	103
ПРИГОТОВАННЯ ДО СВЯТОГО ПРИЧАСТЯ.....	103
БЛАГОДАРЕННЯ.....	105
ЛІТУРГІЙНІ РИЗИ	108
ДИЯКОНСЬКІ РИЗИ.....	111
СВЯЩЕННИЧІ РИЗИ	112

АРХИЄРЕЙСЬКІ РИЗИ.....	113
ЛІТУРГІЙНІ ПОСУДИ	114

ПЕРЕДМОВА

Божественна Літургія це осередок християнського богочитання та служби Богові. Божественна Літургія це могутня спонuka служити ревно Богові та змагати до досконалости, до якої Христос кличе всіх, що вірять у Нього: «Будьте досконалі, як досконалий Ваш небесний Отець!» (Мат. 5, 48). Перші християни були святі громадно, бо проживали літургійним життям: «І вони пробували в науці Апостолів та в спільноті, ламанні хліба та в молитвах» (Дії: 2, 42).

Належне зрозуміння Літургії надзвичайно важне в житті християн. «Літургія — каже Пій XII — це віковичний акт Христового священства виконуваний через людей і з людьми в Пресвятій Жертві, в уділюванні Тайн і в офіційній молитві Церкви. Цим актом свого віковичного священства Христос довершує убожествлення людства та світу. Він у Службі Божій віддає Богові найвищу славу в імені відкупленого людства.»

Літургійний рух сильно помітний у католицькій церкві від декількох десятиліть. Вже покійний Пій XI-ий писав до французьких єпископів: «Преподобні Браття, не переставайте нагадувати та заохочувати парохів, проповідників, щоб вияснювали вірним велич, успішність, цілі та користі Евхаристийної Жертви та заохочували їх щонайчастіше бувати на Божественній Літургії, щоб виєднати собі в Бога милосердя та потрібні ласки.»

Літургія це невичерпне джерело спонук до святого життя, ревности та правдивої побожности. Тут вирівнюються всі соціальні різниці, тут

зникає нерівність станів і професій, тут всі єднаються в Христі під духовим хрестом і участвують у містичнім відновленні Христової Жертви.

Он що спонукало автора цієї книжки подати нашому українському народові коротке вяснення Божественної Літургії, старословянський і український текст, пояснення обрядів, ілюстрацію головніших церемоній, переклад молитов, що Священник відмовляє потихо, та вяснення користей, що спливають на світ і на поодинокі душі з Божественної Літургії. Люди мусять розуміти зміст і значення Божественної Літургії, ввійти духом у значення обрядів, поняти значення поодиноких молитов, що пречудно зливаються в одну гармонійну цілість, щоб могли вповні оцінити неоціненну вартість Евхаристийної Жертви та належно користати з неї.

Літургійний дух має оживляти християн не тільки в церкві, але й щоденне життя по домах, полях, товариствах, клубах і школах повинно бути просякнене літургійним духом, бо ж кожна одиниця цебто кожен член парафії це частинка самої парафії. Нема літургійного духа в парафії, якщо нема його в поодиноких парафіянах. Слід тому поглибити літургійне життя в поодиноких душах і родинях. Це принесе відродження християнської сім'ї, парафії і народів. Моральний рівень людини міряється ступнем її релігійного життя. Спільна участь у богослуженнях, зосібна ж у Літургії, держить разом членів родини та парафії так між собою, як і з їхнім парохом, з яким щонеділі та свята разом приносять Богові Безкровну Жертву Нового Завіта.

Що ж чинити, щоб оживити чи скріпити між нашим народом літургійне життя? Он засоби:

I. Пояснювати народові значення Божественної Літургії, її вартість понад усяку іншу молитву чи набожність, толкувати текст Літургії та зміст її молитов.

II. Навчати нарід брати активну участь у Божественній Літургії: відповідати Священникові, що відправляє Божественну Літургію, коли Божественна Літургія читана, чи співати, коли вона співана.

III. Заохочувати людей приступати до Св. Причастя, коли вони слухають Службу Божу.

IV. Мати вдома образ Пресвятого Серця Ісуса, що запрошує всіх до Себе у Святому Причасті.

Божественна Літургія – це найкраща жертва Нового Завіту, якою прославляємо Бога більше, ніж самі ангели в небі.

ДОГМАТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ВИЯСНЕННЯ БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ

ВСТУП

На одній місії Всеч. о. Парох попросив мене відвідати адвоката Н., що зачисляв себе до католиків, а до церкви заглядав хіба на Різдво та на Великдень, дивуючись, що коли тільки прийде до церкви, то там завжди щось мусять святити, як не воду, то пасху.

Пан адвокат чемненько прийняв мене. По вступнім офіційнім привіті вивязалася цікава й оживлена дискусія. Під кінець цієї релігійної дискусії я попросив свого співбесідника прийти до церкви, бо ж там свята місія. — Пощо мені ходити до церкви? — відказав мій співбесідник. — Якщо хочу молитися, так удома помолюся Богові. Бог і так чує мене! Не

треба іти аж до церкви! — Добродію, кажу йому, не йде тут тільки про саму молитву. Тут справа про Божественну Літургію, що добрий католик має що-свята та що-неділі вислухати. Можна й удома молитися, але молитва в церкві, зосібна в часі Літургії, куди вартіша, бо не самі, а Христос молиться з нами, зодягаючи силою та вартістю наші молитви. А чому ж Христос не годен зробити цього, як молюся вдома? — В часі Божественної Літургії Христос відновляє безкровно свою криваву Хресну Жертву за спасіння світу, вдруге містично вмирає за нас, бо Літургія це містичне відновлення Страстей і смерти Ісуса на горі Голгофті. Молячись в часі Літургії, лучимося з жертвою Ісуса Христа, тому й наші молитви стають сильніші, миліші Богові, бо Христова Кров, що містично проливається по католицьких храмах, прикрашує наші благання!

Пан адвокат поважно призадумався, попрохав дальших вияснень про Літургію й, почувши їх, закликав: Отче, шкода, що я досіль не зовсім розумів Божественної Літургії. Вона видавалася мені звичайною, церковною відправою, от як парастас або молебень, а тепер бачу, що це відновлення Страстей і Смерти Христової за спасіння людей.

Місія покінчилася. Пан адвокат відтоді не пропускає ні одної Літургії. «Волію стратити 100 долярів аніж одну Літургію, бо розумію, що таке Божественна Літургія та яка її вартість!» — заявив своєму о. Парохіві.

ЖЕРТВА

Божественна Літургія це безкровна ЖЕРТВА нового завіту.

Що ж таке жертва? Нераз ми чуємо: Цей вояк пожертвував власне

життя за свою батьківщину, цей батько жертвує свою тяженьку працю для добра своєї родини, те великодушне дівча пожертвувало Богові свою юність, вступаючи до монастиря...

Що ж все це значить? Той вояк, цей люблячий батько, це невинне дівча вирікаються вигід, спочинку, розкошів, відступають щось приємне та миле комусь, що палко кохають. Беруть собі невігоди, аби тільки зробити приємність комусь дорогому, одним словом роблять йому жертву з чогось, що їм любе, але вони цього зрікаються, бо кохають когось більше ніж себе самих!

Якщо ж іде про Бога, так ЖЕРТВА це добровільне та любляче віддання чи знищення на Його честь чогось вартісного й нам дорогого, щоб ушанувати Божу велич, подякувати за отримані добродійства, випрохати нові ласки, надолужити за зневаги, що ми Йому вчинили своїми невірностями та гріхами.

Від непамятних часів люди приносили Богові прерізні жертви. Вже в самому початку людського роду два Адамові сини, Каїн і Авель складають Богові жертву з того, що мають. *Авель був вівчар, Каїн рільник*, каже святе Письмо. *Згодом Каїн приніс Богові жертву з плодів землі, Авель же з товстеньких первеннів своєї отари. І споглянув Бог на Авеля та на його дар*, бо пожертвував що найкраще мав поміж вівцями. *На Каїна і на його жертву не споглянув*, бо не вибрав найкращих плодів землі, будиши лукавою та лихою людиною. *І роззлостився Каїн і змарнів*. (Бут. 4, 2-5).

Історія народів повна жертв, земля засіяна жертівникамн, на яких невинно палахкоче святий вогонь, спалюючи приноси людей на Божу честь і славу. Нема на землі народу, що б вірив в Бога й не приносив Йому жертви. Ной, Мелхиседек, Авраам жертвами почитали Бога. Палили на Його честь біленьку муку, вбивали вівці чи воли, розливали п'янке вино по

жертівниках, жертвували хліб, овочі. Зрікалися цього для Бога та нищили свої приноси, щоб заявити, що один Бог пан цих приносів. Люди не мали вже до них права, як їх пожертвовано Богові. Поганські ж народи навіть дітей і людей приносили божкам у жертву, вбивали немовлят, різали щонайкращих хлопців і дівчат, палили на стосі їх тіла, бо ізраїльські безкровні чи криваві зо звірят жертви, от як з волів, ягнят, голубів, горлиць, муки, вина, кадила, видавалися їм заслабі та замалі щоб гідно вшанувати божество та виявити йому вдячність за отримувані добродійства.

Чому ж воно так? Хто змушував людей усіх віків приносити Богові прерізні жертви, зрікатися для Нього земських дібр, спалюючи їх на Божу честь? Розум і серце! Хто вірить у Бога той мусить почитати Його. Релігія відкриває людям, що Бог – їх Творець, пан, управитель, суддя, батько. Самі ми та все наше добро, матеріальне, моральне, духове, природне та надприродне походить від одного Бога, вічного джерела всякого буття та добра. Бог сотворив нас із нічого, обсилав прерізними дарами та безчисленними добродійствами.

За все те належиться Йому пошана та подяка. Ми ж щануємо Бога, як признаємо безконечну Його велич, тішимося Його предивними досконалостями, *бо Він Цар над царями та Пан над панами!* (І Тим. 6, 15). Підвладні нерідко жертвують царям плоди своїх піль чи здібностей, признаючи їхню вищість, зрікаються не раз найдорощих перлин, самоцвітів, щоб заявити пошану та любов тим, що володіють ними.

Якщо ж Бог Цар над царями, безмежний, безконечний, всемогучий, премудрий, предобрий володар, так що ж могли б люди, Божі сотворіння, жертвувати Йому, щоб гідно виявити Йому свою пошану, любов і вдячність? — СЕБЕ САМИХ! — Проте ласкавий Господь не бажає людських жертв. Оттому люди замість себе, свого життя, відступають

Йому частину себе цебто свої добра, от хоча б плоди зрошеної їхнім потом землі, отар, дерев... «Жертва є така давня, як і сама релігія та подибуєтьсч в усіх часах і всіх народах», каже Святий Тома Аквінський, бо вона є істотною частиною релігії. Св. Августин додає, що жертва є Божого походження. При цьому він зазначає, що «не Бог потребує жертви, але спасіння людей, бо не Богові, але людям є корисне богочитання».

Люди приносили Богові різномірні жертви. Всі вони більш менш зводяться до чотирьох родів.

ПОЧВІРНА ЖЕРТВА

I. – ПОХВАЛЬНА ЖЕРТВА. — Бог — пан неба та землі, людей і анголів, часу та вічності, володар, що своїм блиском та потугою безконечно перевищає все, що існує на небі та на землі. Господи, кличе цар Давид, хто подібний до тебе? (Пс. 34, 10). — Люди, немірні, смертельні сотворіння, покірно схиляються перед недосяжною Його величчю, прославляють могутність, признають свою від Нього залежність, бо, буди ділом Його рук, вповні належать до Його як власність. Він уділив їм буття, підтримує життя, подає спроможність діяння. *Ми в нїм живемо, рухаємося й існуємо!* — каже св. Апостол Павло. (Дії 17, 28). Сотворив Господь усе для себе самого. Ото ж люди та всесвіт для одного Бога існують, щоб прославляти, любити та служити Йому так, як Анголи адорують Його в небі в найглибшій пошані, кличучи неупинно: *Святий, Святий, Святий Господь Сил; вся земля повна слави його!!!* (Іс. 6, 3).

Як Анголи в небі, так ЛЮДИ на землі повинні прославляти Бога, віддаючи Йому себе самих і все, щонебудь мають чи діють. *Коли ви їсте,* кличе святий Павло до Коринтських християн, *чи пєте або що інше*

робіть, робіть усе на Божу славу! (І Кор. 10, 31). — Невольник і його праця та сили належать до пана, не до невольника, тому й усе має віддати своєму панові. Люди ж сотворіння та слуги Господа, що сотворив їх. Його безконечна велич, могутність і доброта зневолює їх вповні віддатися Йому та гейби винищити себе, віддаючись Йому беззастережно, бо Він початок і послідня ціль сотвореного всесвіту. *Я Альфа й Омега, говорить Господь, Бог, Той, що Він є й був, і що має прийти, Всемогутній!* (Апок. 1, 8).

Якщо Господь зажадає, так треба віддати Йому навіть життя, бо ж Він уділив нам його. Те саме з усім, що маємо. Бог дав нам те все, щоб ми тим користувалися, як довго це Богові подобається; якщо ж зажадає, мусимо звернути дар, що він позичив нам.

Он Господь благословляє старенького Авраама єдиним сином, Ісааком. Сивоволосий патріярх тішиться, що матиме нащадка, а тимчасом Господь жадає від нього пожертвувати Йому улюбленця, єдину надію Авраамової старости. Щоправда Господь не бажав людської крові, а тільки випробовував свого слугу, чи дорожить він Богом понад усе та чи готов пожертвувати Йому свого коханого синка, підпору старости. *Бог спокушував Авраама*, подає Святе Письмо, та сказав йому: *Візьми сина свого одинака, Ісаака, що ти полюбив, і йди в землю Морія та принеси його там у цілопалення, вбий його та спали на жертівнику, показуючи, що ти признаєш мене паном життя та смерти!* (Бут. 22, 2). Авраам негайно вирушив із сином на гору, але Господь замість сина задовольнився приносом з ягняти.

II. — ПОДЯЧНА ЖЕРТВА. — Бог не тільки плн і володар людей, але й найбільший їх добродій, бо від Бога дістали все, що мають: життя, сили, здоров'я, розум, волю, душу, ласку, Боже всиновлення, право до неба,

надію на вічне блаженство, порятунок в небезпеках, потіху в неволі, прощення гріхів, урожайність землі, охорону плодів...

За це належиться Йому вдячність. І людство завжди пам'ятало, що всяке добро від Бога. Ізраїльтяни складали Богу жертву з первоплодів землі, дякуючи Йому за добрий урожай. – Царі вибраного народу, вернувшись щасливо з удачного походу приносять Богові подячну жертву за поміч у війні та перемогу над ворогами. — Старенький Ной, вийшовши по потопі з ковчега, що врятував його та всю родину від певної загибелі, приносить Богові жертву. *І збудував Ной жертівник Господеві та приніс цілопалення.* Ця жертва так подобалася Богові, що прирік: *Не проклинатиму вже більше землі зза чоловіка.* (Бут. 2, 21).

III. — БЛАГАЛЬНА ЖЕРТВА. — Люди обдарені прерізними прикметами та здібностями. Дехто так задивиться в себе, що аж гордується своєю здібністю, красою, силою, думаючи, що він пан над панамі. Бувають проте хвилини спасенного протверезіння, коли то люди бачуть, що вони бідні, нужденні істоти, нездібні до нічого доброго... Це хвилини неволі, горя, хвороби, страждань, в які наше земське життя надзвичайно обильне. В хвилині горя та нужди, уста спонтанно шепочуть молитву, руки самочинно знімаються до неба, пригноблене серце звертається до Бога, благаючи в Його потіхи, розради, помочі.

Чим виблагаємо в Бога цю поміч? Жертвою. Он Юда Макавейський має розпочинати бій з куди численнішими та краще озброєними ворогами. Страх і непевність за долю безталанної батьківщини мучить його. Хто допоможе йому перемогти лютого та зухвалого Сирійця, що вже насміхається з Юди, буди певний перемоги? Всемогутній Бог! І тому Юда звертається до Бога за помічю. Приносить жертву, благає благословення. По жертві йде

сміло до бою; Господь при ньому, тому Юда розгромлює противника, рятує край від грабежі та руїни. (2 Мак. 12, 43).

IV. – ВІДПОКУТНА ЖЕРТВА. — Відпокутна чи переблагальна жертва була найбільше поширена в світі. Що ж легше для упалої людини ніж грішити?— Кожен гріх розбуджує Божий гнів, озброює громами Божу правди. Треба успокоїти загніваного Бога, надолужити за зневагу, помиритися з Ним, інакше кара нехибно спаде на грішну людину. Чим направлять зневагу? – Жертвою! — Бог мав би за гріх знищити людину, стерти її лиця землі. Людина ж признається до вини, за яку належить їй смерть, бо ж зневажила гріхом безконечного Бога. Але тут жертва виручує її! Замість сама йти на смерть, людина приносить Богові жертву, вбиває ягня, і звірячою кров'ю усмирює Божий гнів, надолужує за зневагу...

Цар Давид згордів своїм численним військом. Бог карає край помором. Приносить жертву й уступає кара за гріх гордості. — Жиди збунтувалися проти Мойсея. Бог хоче вигубити невдячний нарід масовою смертю. Мойсей посилає Арона з кадилом поміж нарід, цебто приносить Богові жертву з кадила й ангол смерті забирається поміж Ізраїльтян. — Ізраїльський Первосвященник щороку в день очищення, кладучи руку на голову козла, відчитував над ним гріхи всього народу і проганяв його в пустиню... Крім цього Первосвященник кожного вечора приносив Богові жертву з ягняти в єрусалимській святині за гріхи всього Ізраїля.

Отак грішне людство в Старім Завіті намагалося прерізними жертвами прославляти Бога, дякувати Йому за добродійства, благодати ласк, надолужувати за гріхи, поки не з'явився в світі Христос, Богочоловік, що своєю кривавою жертвою на хресті доконав, чого віками не могли доклати люди безчисленними жертвами! Прославив Бога, подякував Йому за всі

добродійства подані людям, виблагав безконечну кількість ласк для всіх, надолужив за гріхи всього людства!

ХРЕСНА ЖЕРТВА ІСУСА ХРИСТА

НЕВПИННІ ЖЕРТВИ, що люди віками складали Богові, виявляють нам потужне прагнення людства помиритися з Богом, наблизитися до Творця, стати любими Його Дітьми, примирити небо з землею.

Людство зазначає це прагнення жертвами, бо жертва це найкращий вияв богопочитання. В жертві включається віра в Бога, признання Його недосяжної величі, вдячність за добродійства, бажання переблагати за зневаги...

Жертва з зовнішніх дарів, що люди приносять Богові, означає внутрішню жертву, якою душа віддається Богові, бо з зовнішнім приносом людина приносить своєму Творцеві сили своєї душі, особливо віру, надію та любов.

Скільки ж звірячої крові проллялося, поки в світі з'явився Христос! Стільки ягнят, волів, голубів згоріли на жертівниках світу! Без проливу крові нема відпущення провин, — каже св. Павло (Євр. 9, 22). Все таки люди не зуміли помиритися зо своїм Творцем! Всі ці старозавітні жертви зображали, заповідали Жертву Ісуса Христа на Голгофті, що мала привернути людям затрачені добра, зняти п'ятно первородного гріха, відчинити замкнене небо, повернути рабів у Божі Діти. *Старий Завіт був праобразом Нового Завіту*, — каже святий Августин. *Неможливо*, — кличе святий Павло, — *щоб кров волів і козлів нищила гріхи*, бо замала в ній сила для такого діла! (Євр. 10, 4).

Один Христос, Бого-Людина, міг гідно та вповні направити прогріх

наших прародичів і запевнити людям прощення гріхів, примирення з Богом, вічне спасіння. *Бо нема під небом іншого ймення, яким ми мали б спастися!* (Дії: 4, 12).

Чому ж Христос згодився стати Жертвою людства? Чому пішов на жорстокі муки, змиваючи власною кров'ю його беззаконня з лиця землі? — Христос Спаситель, зодягаючись людською природою, стався Посередником між Богом і людьми: Один бо Бог і один Посередник між Богом і людьми, — Людина Ісус Христос. (І Тим. 2, 5). Люди зневажили Бога, тому й самі не зможуть помиритися з Ним, не потраплять наблизитися до Нього, бо образили Його. Розсварені люди послуговуються посередниками, як бажають помиритися після сварки. Не йдуть звичайно самі перепрошувати, але посилають особу, що мила зневаженій ними людині.

Так й воно з Богом. Бувши грішні сотворіння, ніяк не потраплять вповні переблагати ображеного Бога, бо безсильні належно надолужити за гріх. Тут треба б безконечного надолуження. Де ж слабенька людина годна здобутися на подібне надолуження, коли вона слабе й грішне сотворіння? Пропаща б була наша доля, якщо б Христос не був прийшов на світ! Були б ми проживали в Божім проклятті та в проклятті були б померли, не добившись до небесної батьківщини!

Христос доконав для нас чого ми ніколи не доконали б! Христос водночас Бог і Людина. Він є Богом, дорівнює гідністю Отцеві та Святому Духові. Своєю ж людською природою рівняється з людьми, вподібнюється до них, стається нашим Братом, тому годен посередничити між людьми та Богом, бо своєю істотою стоїть між Творцем і сотворінням. Правда, це посередництво дороге коштуватиме Його, але Він на це годиться, бо Він

Великий Первосвященник людства (Євр. 4, 14), що гідністю та могутністю безконечно перевищує старозавітніх Священників, бо Він zarazом Бог. Христос став Священником у першій хвилині Свого земського існування, прийнявши помазання священниче від божества, що пробувало в Ньому, і залишиться Священником повік: *Але Цей — Христос — має вічне священство, бо повік лишається*, не підлягаючи жорстокій тиранії смерті, що виривала священство старозавітнім Священникам (Євр. 7, 24).

Тоді й Він згодився направити Адамів гріх і надолужити за людські беззаконня, промовляючи до Вітця, як увіходив у світ у хвилині втілення: *Отче, Ти не схотів жертв і людських приносів з муки, оливи, вина, ягнят, але тіло мені приготував. Ти не вподобав собі цілопалення та жертви відпокутної. Тоді я сказав: Ось я йду, щоб волю твою чинити, Боже, щоб принести Тобі в жертву Своє власне тіло, кров, життя, бо одна тільки жертва Боголюдини гідно вшанує Тебе та безслідно знищить фатальні наслідки первородного гріха*, (Євр. 10, 5-7). Людські жертви безсильні та маловарті в Божих очах, як іде про належне сплачення довгів за безчисленні гріхи.

Христос, Посередник і Священник, прославить Бога та надолужить Йому за зневаги людей, бо ж це священничий обов'язок: *Кожен бо Первосвященник, що поміж людей вибирається, настановляється він для людей на службу Богові, щоб приносив дари та жертви за гріхи*. (Євр. 5, 1).

Христос уповні виповнив це завдання. Надолужив Богові за наші гріхи, впєднав людям затрачену Божу ласку та прощення провин. Власною людською природою заступив старозавітні жертви, що люди складали Богові замість свого життя, яке повинні були пожертвувати Богові як гідне

надолуження за зневаги. Отак Христос виручив нас. Віддав Своє божеське життя, помер за нас, щоб ми не мусіли вмирати для успокоєння Божої справедливості.

Дивно воно неабияк! Богочоловік умирає за бідних людей! Безгранична любов змусила Христа до героїства. Історія світу закарбувала в своїх пам'ятниках імена героїв, що сміливо йшли на муки за своїх друзів. Святий Вінкентій Паолійський відвідав ліонську в'язницю. Стрінув там пригнобленого засудженця на галери. Нещасний ридав перед Святим, бо залишив жінку та діти на певну загибель. Святий зворушився. Передягнув засудженця в свою одіж, беручи на себе лахмани арештанта. Вязень безпечно вийшов з в'язниці, а Святий Вінкентій пішов на галеру покутувати за його злочин, виставляючись на побої та знущання наставників. Христос таксамо поступив з людьми. *Христос полюбив і видав за нас самого себе, як дар і жертву Богові за нещасних дітей Адама.* (Єф. 5, 2). Люди згрішили й мали бути покарані, як собі заслужили. Христос добровільно пожертвувався направити заподіяне Адамом лихо. Взяв на себе кару і ми стали вільні. *Людина Ісус Христос, що дав себе на викуп за всіх.* (I Тим. 2, 6).

Христос це другий Адам. Земський Адам занапастив людський рід посеред гріху, легкодушності, цікавості. Небесний Адам — Христос — вирятував нас від загибелі своїми невимовними стражданнями та муками. *Як через переступ одного на всіх людей перейшов осуд, так і через праведність одного прийшло оправдання на всіх людей.* (Рим. 5, 18).

Дорого коштувала Христа ця героїська любов, бо мусів іти на муки та смерть: *Він був поранений за наші гріхи та мучений за беззаконня наші, і ми його ранами оздоровилися... Він віддав свою душу на смерть і за проступників зробився посередником.* (Іс. 53, 5. 12).

Тільки кривава смерть Христова мала направити Адамів переступ, що погубив весь людський рід, повернути нам Боже дитинство, право до неба, життя ласки. Він у своїм тілі Сам підніс наші гріхи на дерево (хрест), щоб ми для праведности жили, позбувшись гріха та його прокляття. (І Пет. 24).

Христова смерть на хресті це відпокутна, новозавітня Жертва. Почалася вона Страстями, закінчилася відданням життя на хресті, як вичерпаний Христос віддав свою блаженну душу в руки Небесного Вітця: *Звершилося. І голову схиливши, віддав духа.* (Ів. 19, 30). На жертівнику скривавленого хреста спаситель став дійсним непорочним і невинним Ягнятем, що пожертвувалося за людство: *Це Боже Ягня, що гріх світу бере.* (Ів.І, 29). Бере цей проклятий гріх, щоб затопити його навіки в Своїй прецінній крові.

Христос – Добрий пастир, що за вівці радо склав життя. Сам Він був тут Священником і Приносом (жертвою), жертвуючи Божій справедливості Своє збичоване тіло, дорогоцінну кров, болі, конання.

Христова смерть це дійсна, не метафорична жертва. На жертівнику хреста Христос криваво пожертвував себе! — Твердить Тридентійський Собор. Святий Павло виразно зазначає, що Христова смерть була дійсною, відпокутною жертвою за гріхи світу: *Бог дав Його (Христа) на жертву примирення в крові його..., щоб виявити свою правду — ласкаву справедливість, що згодилася помиритися з людьми за належний викуп — через відпущення давніше вчинених гріхів* (Рим. 3, 25). Деінде ж додає, що відпокутна смерть Спасителя виєднала нам пробачення провин: *Ми оправдані його кровю.* (Рим. 5, 9).

Святий Кипріяніс вияснює: *Господь і Бог наш, Ісус Христос, є Первосвященником Бога Отця. Він пожертвував себе Вітцеві та звелів*

відновляти цю жертву на спомин про себе.

В кривавій смерті Ісуса на Голгофті є все, що становить жертву: *Видний принос* (Дар): Христове Тіло скатоване, Його Пресвята Кров, що по хресті спливає струями.

Священник приносить її Богові: Христос є Божим Первосвященником, від якого походить всяка священнича власть поміж людьми: *Ти Священник навіки за чином Мелхиседековим.* (Євр. 5, 6).

Принос-жертва видна, бо на очах всього Єрусалиму винищується посеред невимовних мук і болів розп'яття, синіє, костеніє, проходячи всі фази людської смерті. Так люди нищили теж свої приноси-дари на Божу честь, щоб ніхто не міг користуватися тим, що принесли Богові в жертву.

Була це *добровільна жертва*, бо ніхто не змушував Христа вмирати за невдячний, людський рід. *Я кладу власну душу. Ніхто її не бере від мене, але я сам від себе кладу її!* — заявив сам Спаситель. (Ів. 10, 18).

Щоправда викуплення недоконче вимагало Його смерті. Міг інакше зарадити нашому нещастю. Христос — Богочоловік. Кожне Його діло, молитва, піст, умертвлений, праця були Божі, тому й мали в собі безконечну вартість, бо були власністю другої Особи Божої, Втіленого Слова. Мавши безконечну вартість, могли вони надолжити Божій справедливості за всі людські беззаконня. Пресвята Тройця проте порішила, що Спаситель мав доконати відкуплений кривавою смертю па хресті. *Бо вподобалося, щоб у ньому — Христі — пробувала вся повнота і щоб ним — Христом — поєднати з собою все, примиривши кровю хреста його через нього, чи то земне чи то небесне.* (Кол. 1, 19, 20). За Божим декретом, на який Христос охоче погодився, один тільки обагрений Спасителевою кровю хрест мав примирити розгніваного Творця зо збунтованими сотворіннями, поєднати небо з землею. *Знайте, що не*

тлінним сріблом або золотом були ви викуплені від марного вашого життя, — але дорогонінною кровю Христа, як непорочного та чистого Ягняти. (І Пет. 1, 18-19).

Болючою смертю Христос відпокутував наші гріхи. Якщо б ми були не згрішили, Христос не був би вмирав на хресті, бо не було б завіщо надолужувати Божій справедливості. Проклятий гріх – причина Страстей і Смерти Спасителя. *Він — надолуження за наші гріхи, і не тільки за наші, але й за гріхи всього світу. (І Ів. 2, 2).*

Свята Якинта марне намагалася повернути одного опришка, великого грішника, якого боялися мешканці цілого Вітерба, бо такий жорстокий був цей розбійник. Свята молилася за його навернення, бо, хоч був злий, помагав бідним черницям, де Свята була настоятелькою. Раз гарячіше ніж звичайно молилася за нещасного грішника, закликаючи Христове Серце повернути його та врятувати від вічної загибелі. Спаситель відказав їй: Пошли його до шпиталю відвідати хворих! — Послухав Святої та пішов до лічниці, проходячи від ліжка до ліжка з різними подарунками. Отак увійшов він до самотньої кімнатки. Страх зібрав його, бо побачив страшно скатованого чоловіка. Нещасний! — закликав зворушений грішник, хто так немилосердно скатував тебе, пошарпав твоє тіло? — Зранений співчутливо споглянув на розбійника. *Закам'янілий грішнику, ти своїми розбоями, гріхами, безстидними вибриками так жорстоко поранив мене!* — І нараз хворий перемінюється в Розп'ятого Спасителя. Видіння триває заледве хвилину. Христос зникає, кажучи: Покайся, нехай моя проллята за тебе кров не йде на марне! — Розкаяний грішник хоче кинутися Спасителеві до ніг, але в кімнаті вже нема нікого...

Отак на Голгофті доконалася *Жертва Жертов*, що притемнила всі дотодішні жертви та назавжди заступила їх, бо вартує більше ніж цілий

світ, надолужна смерть всіх людей і всіх анголів, бо ж пожертвоване на хресті Христове Тіло через інтимну злуку з Божеством має безконечну вартість і велич.

Хресна Жертва своєю почвірною силою заступила назавжди інші жертви: похвальну, подячну, благальну та відпокутну. Вона має в собі силу колишніх, почвірних жертв, ба й безконечно перевищає їх, бо це Бог жертвується Богові!

Будьмо вдячні Ісусові за Його до нас любов і жертвенність. Ніщо так не болить Його, як наша невдячність і брак взаємности, любови, що змусила Його пожертвуватися за нас.

Св. Марія, Маргарета Алякок гаряче молилася перед Найсвятішими Тайнами, продумуючи продумуючи, який то світ невдячний Ісусові за Його любов. Нараз предивне світло заливає Престіл. З'являється Христос. Серце прошите списом бухає полум'ям, хоч довкруги Серця вється терновий вінець. Над племінним і вогняним Серцем блистів хрест, знаряддя нашого відкуплення та спасіння. Засумований Христос промовив до Святої: *Людська невдячність болить мене більше ніж муки конання на Голгофті! Якщо б люди віддячувалися мені любов'ю, так я не зважав би на свої за їх спасіння муки. Я й готов іще більше вчинити, якщо б було можливе, але вони холодно та погiрдливо приймають мою любов. Принаймні ти, Маріє, потішай мене і так по-зможі направиш їхню невдячність!*

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ — НОВОЗАВІТНА ЖЕРТВА

ЛІТУРГІЯ в ширшому значенні це всяке богослуження, яким публично та всенародно почитаємо Бога, бо слово літургія означає спільне, народне діло. У стислому ж значенні Літургія це Безкровна Жертва

Нового Завіту або, як наш нарід зове її, Служба Божа. Звичайно додаємо Божественна Літургія, щоб виразно зазначити, що тут іде про Евхаристичну Жертву Нового Завіту.

Кривава смерть Спасителя на Голгофті це Божественна Жертва, що Христос приніс Небесному Вітцеві за відкуплення людського роду. Ця Жертва завершилася словами Христа Спасителя: *Отче, в Твої руки віддаю свого духа!* (Лк. 23, 46).

Хресна Жертва Спасителя закінчила Старий Завіт і започаткувала Новий. Таємнича заслона Єрусалимської святині роздерлася надвоє, зазначаючи, що зо Старим Завітом покінчилися юдейські жертви, бо тіні та прообрази втрачають вартість, як настає дійсність. Жертви ж Старого Завіту зображали Христову Жертву!

При Христовій Жертві на Голгофті було мало людей. Пречиста Діва Марія, святий Іван, декілька жінок і деякі жовніри та трохи юдеїв. Чи ж решта людства, що мала повірити в Христа, могла залишитися без Жертви? Чи християнська, найдосконаліша релігія могла полишитися без жертви, що становить осередок і ядро богочитання? — Неможливо!

Новий Завіт безконечно перевищає *Мойсеїв Завіт Десяти Заповідей*. Отож християни мусять мати куди кращу та шляхетнішу жертву ніж ізраїльтяни, бо ж у Старому Завіті було багато прорізних жертв.

Публічний культ домагається видимої жертви. Христова релігія це публічне почитання Бога. Людина складається з душі та тіла. Треба видимої жертви, а не самих внутрішніх молитов, актів віри чи любови. Людина виявляє назовні свої грішні, душевні почування.

Новий Завіт був припечатаний Христовою Кров'ю, цебто жертвою Бого-Людини Христа. Жертва мусить утривалювати цей Закон!

Яку ж Жертву має Христовий Закон? — Божественну

Літургію!

Що таке Божественна Літургія? — Це *Безкровна Жертва Тіла та Крови Ісуса Христа під видами хліба та вина*.

Протестанти, от лютерани, кальвіністи, англікани гіршаться Божественною Літургією, погорджують нею, бо думають, що та понижує Христову, криваву Жертву на Голгофті. Бідні засліпленці! Не знають, що Літургія це відновлення та продовження Голгофської Жертви, а не пустий спомин, як твердять єретики осуджені Тридентським Собором: *Нехай буде виклятий, хто поважився б твердити, що Літургія не є правдивою Жертвою для Бога. — Нехай буде виклятий, хто поважився б твердити, що Літургія є тільки спомином Хресної Жертви, а не самою жертвою!* Далі Собор твердить: *Нехай буде виклятий, хто поважиться твердити, що Христос словами: Робіть це на спомин про Мене: не установив Апостолів Священниками чи не звелів їм і іншим Священникам жертвувати Йому своє Тіло та Кров!*

Отож ясно, що Бож. Літургія це дійсна Жертва Нового Завіту. Христос обіцяв своїм учням полишитися з ними до кінця світу. Де й як? У Божественній Літургії, бо люблячою всемогучістю скривається тут під видами хліба та вина. На Тайній Вечері Спаситель виповнив обітницю. Взяв хліб і вино, поблагословив їх і любляче промовив: *Це — Моє Тіло! — Це — Моя Кров Нового Завіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів!* (Мат. 26, 26-28).

От установлення Новозавітньої Жертви. Всемогутній Христос перетворює Хліб і Вино в своє Пресвяте Тіло та Кров, наказує Учням робити те саме, щоб могли повік бути Жертвою людей.

Відкуплене людство не потребуватиме приносити Богові прерізні

жертви ізраїльтян, бо Евхаристийна Жертва Літургії включає в собі вартість усіх старозавітніх жертв, ба й незрівняно перевищує їх. Юдеї жертвували Богові кров кізлят, голуби, вино, муку, олій. Християни через своїх Священників приносять Богові в жертву Бого-Чоловіка, Тіло та Кров Божого Сина, що гідністю дорівнює Небесному Вітцеві, бо Христос Його Син. Цей втілений, Божий Син стався *приносом* християн, щоб вони могли *гідно благодарити* Бога, *дякувати* Йому за отримані добродійства, *виблагувати* потрібні ласки, *надолужувати* за провини.

Оттому Папа Лев Великий твердить: *Евхаристийна Жертва Христового Тіла та Крови заступила всі попередні, старозавітні жертви.*

СВЯТА МАРґАРЕТА КОРТОНСЬКА любляче скаржилася Господеві: Господи, чому я не маю стільки сердець, скільки зірок на небі, краплин води в океані, або зерен піску на широкій пустині? Я так гаряче бажаю Тебе, мій Творче, прославляти, любити! Нажаль я безсильне, нужденне сотворіння!— Подобалася Богові любляча скарга Святої покутниці, бо відповів їй: *Бодрися, Дитино! Вислухай побожно Бож. Літургію, то віддаси мені всю ту славу та любов, про яку мрієш, ба й безконечно більшу!*

Побожна жінка, Марія, побоюючись кари на свого безбожного мужа, щомісяця наймала за нього Бож. Літургію, щоб усмирити Божу справедливість і врятувати мужа від заслуженої кари. Раз Ангол з'явився побожній подрузі та заявив: *Маріє, Літургія врятувала твого мужа від пекла та висєднала йому ласку навернення, бо ця Безкровна Жертва це громозвід, що зберігає грішників перед громами Божої справедливості! Якщо б не Літургія, то Господь так карав би людство, як карав його в Старому Завіті!*

Отець Антоній Де Колеліс, неаполітанський місьонар, що помер в

опінії святости, говорив до людей по місіях, заохочуючи їх благати потрібних ласк в часі Божественної Літургії: *Я отримую від Бога, чого тільки забажаю, як відправляючи Божественну Літургію, держу в своїх руках Ісуса Христа!*

Божественна Літургія — це дійсна жертва, бо має в собі все, що становить жертву. Що ж потрібно до жертви? — Священника, приносу, пожертвування та своєрідного знищення принесеної жертви. Все те має Божественна Літургія.

Христос, вічний Первосвященник, проживає в церкві в Священниках, бо Священники це тільки знаряддя Христа Первосвященника.

Принос-Дар — це Пресвяте Тіло та Дорогоцінна Кров Христа Спасителя під видами хліба та вина.

Пожертвування та знищення приносу, бо слова освячення містично вбивають Ісуса Христа, ставляючи Його в такому пониженні, що рівняється знищенню. Людське око не зобачить там величі прославленого Спасителя, що засів праворуч Отця, а тільки шматок хліба! Цим подивугідним самовинищенням Христос заявляє владу свого Вітця над всесвітом. — Відділені види хліба та вина символізують і зазначають містичну смерть Спасителя, коли то Його блаженна душа дійсно була розлучилася з тілом.

Новозавітня Жертва *всесвітня!* Від сходу до заходу сонця, кличе Господь устами Малахії пророка, *звеличане моє ймення поміж народами, й усюди приносять мійому йменню жертву чисту*, тому й велике моє *ймення поміж народами*, бо новозавітньою жертвою Літургії відкуплені з гріха народи гідно величають Мене! (Мал. 1, 11). По всіх закутинах землі Господь буває гідно звеличуваний, бо 350,000 католицьких Священників щоденно відправляють Божественну Літургію, відновляючи по всьому світі Криваву Жертву Спасителя.

Божественна Літургія це *пречиста Жертва*, бо Священник жертвує Богові не кров ягнят і волів, а пресвяту Кров Божого Сина. Навіть негідний і грішний Священник негоден сплямити новозавітньої Жертви!

Божественна Літургія це *безконечновартісна Жертва*, бо Тіло та Кров Божого Сина, що в ній жертвується, має безконечну вартість. Слушно каже святий Лаврентій Юстиніані: *Божественна Літургія миліша Богові за заслуги всіх Анголів, бо Син Божий дорощий за небесних духів!*

Божественна Літургія це *вікова Жертва*, бо триває від початку християнства та триватиме аж до кінця світу. *Робіть це на спомин про Мене!* (Лк. 22, 19). Послушні Христовому приказу християни завжди приносили Богові Безкровну Жертву: *Пробували на ламанні хліба та в молитвах* (Дії: 2, 42). Це була віднова Христових Страстей і смерти: *Бо кожен раз, як будете їсти хліб і пити цю чашу, каже Коринтянам Св. Павло, смерть Господню звіщаєте, аж поки Він (Христос) прийде!* (І Кор. 11, 26). Поки на землі полишиться хоча б один Священник, поти триватиме Безкровна Жертва! *Жертва Нового Завіту*, каже святий Іриней, ліонський єпископ, що проживав у другому столітті по Христі, це *Тайна Вечеря Господа. Це Жертва і Тайна. Церква всюди приносить цю Жертву!* – Святий Юстин теж у другому столітті пише до римського імператора, де вичисляє головні частини християнської жертви: читання Святого Письма, пожертвування хліба та вина, посвячення цих святих приносів, розділювання вірним освяченого хліба.

Так поступала Христова Церква від початку свого існування й так поступайте до кінця світу, знаходячи в Божественній Літургії свою силу, живучість і непоборність!

Горе ж тому, хто маловажить і нехтує Літургією, бо він погорджує

смертю Спасителя, недоцінює найбільшого скарбу християн, що, по словам святого Августина, *виєднює душам обильну поміч, щоб не впасти в гріх тяжкий і запевнює прощення повсякденних провин!*

Сільвій оповідає, що розпука, понурі гадки про вічне прокляття страх мучили одного побожного шляхтича. Сповідник порадив йому щоденно слухати Бож. Літургію. Послухав поради сповідника. Вислухавши Бож. Літургію, почувся сильніший проти погубних затій злого духа. Раз таки спізнився. По дорозі стрічає якогось селянина, що вертався з церкви. Пане, запізно, закликав селянин. Божественна Літургія вже скінчена! — Шляхтич посумнів. — Чого сумуєте, пане? — спитався селянин. — Я стратив Божественну Літургію! Дайте мені свій плащ, так відступлю вам ту, що я вислухав. — Шляхтич погодився. — Селянин узяв плащ і весело пішов додому. — По обіді шляхтич проїздив згаданою дорогою — Зжахнувся...— Селянин повісився на придорожній вербі! — Бог покарав його за недоцінювання Божественної Літургії. З плащем перебрав на себе шляхтичеві спокуси. Не почуваячись доволі сильний перемогти їх, піддався розпуці та покінчив самогубством!

ЕВХАРИСТИЙНА ЖЕРТВА – ЦЕ ВІДНОВА ХРЕСНОЇ ЖЕРТВИ

ХРИСТОС УЧИНИВ неодне добродійство людському родові. Стався чоловіком, навчав людей, страждав і помер за них на хресті. Голгофська смерть Богочоловіка це завершення Його любови до людей: *Ніхто не має більшої любови над ту, як хто своє життя віддає за своїх друзів.* (Ів. 15, 13).

Все ж таки час був би затер або принаймні притемнив у людській пам'яті цей божественний вияв непонятної любови, якщо б Христос не був глибоко закарбував його у людському серці, звелівши Апостолам і їхнім наслідникам відновляти Його смерть: *Робіть це на спомин про Мене!* (Лук. 22, 19).

Вірна Христовому Заповіту Католицька Церква відновляє сотками тисяч своїх Священників гірку, жертвну смерть Спасителя. Кожен престіл, де відправляється Бож. Літургія, це живе представлення та безкровне відтворення кривавої смерти Спасителя на горі Голгофті.

Кожен престіл це містична Голгофта, де стоїть закривавлений прапор нашого відкуплення, святий хрест, невичерпане джерело Божого милосердя, що різними ласками та благословеннями безперестанку збагачує християн, викликаючи в палких душах одушевлений оклик вдячної любови: *Он Христос — рознята моя Любов!*

Під голим небом без помочі Священників Христос відправив хресну Літургію. Всесвіт був його храмом, Христос Первосвященником, закривавлений хрест престолом, пошарпане Тіло Спасителя приносом. — Великодня Пятниця розділила історію світу на період рабства і Божого синівства. Мало християн було при кривавій Жертві. Може ми часом заздрили їх щастю? Бодрімся! В католицьких святинях щоденно ця сама Жертва буває відтворювана та відновлювана. — Як? Де? В часі Літургії. *Літургія це містичне відновлення Страстей і смерти Спасителя.* Люблячий Спаситель в кожній Літургії Дійсно жертвує Небесному Отцеві своє Тіло та Кров. Той самий Христос, — твердить Тридентийський Собор — що колись пожертвувався криваво на жертівнику Хреста, пробуває та безкровно жертвується в часі Божественної Літургії.

Принос-жертва Бож. Літургії не вино та хліб, а Христос, що

скривається під видами хліба та вина, як це твердить Тридентписький Собор: *Один і той самий принос хреста і Літургії* цебто Тіло та Кров Христа Господа. Сам Спаситель заявив на Тайній: *Це Моє Тіло, що за вас віддається! Оця Чаша – Новий Завіт у Моїй Крові, що за вас проливається.* (Лк. 22, 19-20).

В Літургії Христос містично жертвується своєму Отцеві за нас, єднаючи небо з землею, як учинив криваво на Голгофті, *бо кожного разу як споживаєте цей хліб* (Пресвяту Евхаристію в Святому Причасті) та пете цю чашу, смерть Господню звіщаєте, яку Священник відновляє в часі Божественної Літургії. (І Кор. 11, 26).

Християни завжди вбачали в Бож. Літургії відновлення смерти Ісуса Христа. Святий Кипріян, єпископ Картагіни (258), свідчить: Священник приносить в церкві ту саму жертву, що сам Христос колись приніс. . . — А згодом продовжує: *Щоденно в часах гонень, як за спокою приносимо жертву, щоб вірні могли приготувитися стати жертвами через мученичу смерть.*

Божественна Літургія невідлучна від Хресної Жертви, що надає їй сили та вартости. На хресті Христос помер фізично, в часі Літургії Священники освяченням хліба та вина гейби вбивають Спасителя, зображаючи розлуку Спасителевої душі від тіла на Голгофті, бо Священник не вимовляє власним іменем, а в ім'я Ісуса слова Освячення.

Тому Плятелій зве освячені види хліба та вина містичним *убиттям і пожертвованням Спасителя.*

Отець Матвій Кравлер відправляв у Парижі Бож. Літургію. Між присутніми був один масон безбожник, що погіршливо споглядав на престіл. В часі освячення побожний нарід припав навколішки. Безвірок

стояв даліше; нараз дивне зворушення обгорнуло його. Приклякнув, схопив голову в руки та став хлипати мов мала дитина. По відправі пішов за Священником до захристії.— Отче, промовив крізь сльози, що ви робили? — Відправляв Літургію! — спокійно відказав Священник. — Ні, Отче, наставав недовірок. Я бачив На престолі якогось закривавленого чоловіка, що сумовито споглядав на мене! — Це Ісус Христос, пояснив Священник, що в часі Літургії відновляє свої Страсті та Смерть! — То в вас завжди Великодня Пятниця? — спитався здивований недовірок. — Так, відповів о. Кравлер, — бо кожна Літургія відновляє Смерть Спасителя на Голгофті! Як Христос своєю смертю на Голгофті прославив Бога, подякував Йому за всі ласки потрібні людям і при тім надолужив за всі гріхи людства, так і Бож. Літургія допомагає немічним людям гідно прославляти Бога, дякувати Йому за отримані ласки, випрошувати потрібні благодаті та належно надолужувати за щоденні, навіть тяжкі, провини.

Святий Єроним каже: *Одніська Бож. Літургія більше звеличує Бога ніж найкращі чесноти всіх Святих на землі й Анголів у небі.* — Тридентийськнй Собор доповняє слова святого Вчителя, додаючи: *Нехай буде виклятий, хто твердить, що Бож. Літургія не тільки похвальна та подячна жертва, а не надолужна, якої невільно жертвувати за живих і померлих за гріхи, за надолуження та за всякі потреби.*

Великий Господь і дуже прославлений і безконечна його велич (Пс. 144,3). — Чим люди зможуть прославити безконечного Бога? *Чашу спасення прийму та ввізвув, прославляючи, Господнє ймення!* (Пс. 115, 13).

Сам Господь заявляє, що Евхаристийна Жертва вповні задовольняє його велич: *Від сходу до заходу – по всьому світі – звеличане моє ймення поміж народами, бо всюди приносять мойому йменню чисту, непорочну,*

Евхаристийну *Жертву!* (Мал. 1, II.)

Ця Новозавітня, Евхаристийна Жертва звеличує Бога більше ніж небо, земля, Святі та Анголи небесні, ба й сама Цариця неба, Преч. Діва Марія, бо Христос миліший Богові ніж цілий всесвіт.

В чистилищі дужі надолужують Богові за гріх Літургією, що святий Климент Олександрійський зве *Жертвою примирення*, опираючись на слова Божественного Спасителя: *Це Моя Кров, що проливається за багатьох на відпущення гріхів.* (Мт. 26, 7,8).

Ця відпокутна Жертва усмирює Божий гнів, розброює Божу справедливість, спонукуючи Господа змилосердитися над грішником, бо в кожній Бож. Літургії Христос кличе до свого Отця, заступаючись за грішниками, як колись благав із хреста змилосердитися та простити своїм розпинателям: *Отче, прости їм, бо не знають, що роблять.* (Лк. 23, 34). Прости, Отче, засліпленому грішникові чи грішниці, бо зведені пристрастю та дияволом не розуміють, як тяжко зневажають тебе своїми гріхами!

Чи Бог міг би метати громами, як Христос жертвує за беззаконників свою пресвяту Кров, кличучи: Отче, пробач, бо в надолуження за їх гріхи жертвую Тобі свої Страсті! — Святий Віяней говорив: *Літургія виєднює прощення в Божої справедливості!* — Святий Кипріян додає: *Літургія—це лік на наші хвороби та цілопалення, щоб надолужити за провини!* — Святий Анзельм: *Літургія перевищає всяку молитву, щоб прощати гріхи та кари!* — Тридентийськнй Собор: *Літургія усмиряє Бога та виєднює ласку покаяння.*

Чому ж Божественна Літургія має таку велику силу в Божих очах? Св. Іван Золотоустий вияснює це отак: «Кожна Літургія має таку саму вартість, як смерть Христа на хресті». Як розп'яття Спасителя та Його

надолужна смерть врятували людство від Божих кар і вічної заглади, так і Евхаристийна Жертва захищає нас від Божої справедливості, що готова карати за гріхи; оттому Тимотей Єрусалимський слушно твердив: «Вселенна вдержується Божественною Літургією».

Гріхів повно в світі. Чому ж не видно страшних кар Божих? — Христос щоденно усмиряє гнів свого Отця загніваного на людей і на народи відновленням своїх Страстей на наших престолах, бо щоденно 350,000 католицьких Священників по всьому світі містично відновляють Христову Смерть на кожній Літургії.

Бідні, немічні люди потребують Божої ласки, щоб устоятися проти зла і спокус диявола. Літургія виєднює їм всі потрібні ласки, бо *жертва це найкраща молитва*, каже кард. Велярмин. — Чи Небесний Отець зміг би нам щось відмовити, як Ісус пожертвує Йому свої Страсті, рани, заслуги, кров, послух, любов і смерть? — Ні, бо Сам Божественний Спаситель врочисто заявив: *Я знаю, що Ти завжди вислухаєш Мене!* (Ів. 11,42).

Святий Альфонс Лігорій, основник ОО. Редemptористів, не вагається твердити: «Якщо в часі Божественної Літургії не отримаємо якоїсь ласки, так трудно буде випросити її в Бога колиінде!» — А згодом додає: «Бог скоріше на Літургії аніж колиінде вислухує наші молитви, бо Первосвященник Христос скріплює їх. В часі Літургії Христос засідає на троні ласк, уділяючи помочі в усіх потребах! І Анголи моляться за нас в часі Божественної Літургії, роблячи милішими Богові наші молитви!»

Літургія це невичерпане дежерело ласк для відкуплених людей! *Я дякую мойому Богові за вас*, святий Павло пише до Коринтян, *бо ви всім збагатилися в Ньому*, якщо тільки використаєте Новозавітню Жертву, побожно слухаючи її! (I Кор. 1,4). — Тому святий Тома Аквінський

твердить: «Всі ласки та дари, що отримуємо з Божих рук, походять зо Страстей і Смерти Ісуса Христа, що відновляються в часі Літургії. Божест. Літургія вділяє ласку опертися лихим гадкам, нищить гріхи, здавляє тілесні порухи, скріплює душу проти ворогів, нищить простительні гріхи, очищує, управеднює серце, вділяє сили діяти добро, відсильнює чистоту, спотужнює палкість любови, помагає перемагати труднощі, сповняє душу всякими чеснотами!».

Святий Віяней: «Божественна Літургія це найсильніше благання, що перевищує всі молитви, добрі діла, вмертвлення. Вона нехибно виєднює душам чого попросять у Бога!»

Преп. Іван Мантуанський: «Жаден язик негоден вичислити ласк, привілеїв і користей, що виєднують собі душі, слухаючи Божественну Літургію в стані освятної ласки!»

Святий Єроним: «Господь уділяє в часі Божественної Літургії чого б ми не попросили Його, ба й подає чого не просимо, якщо конечно воно нам!»

ВЕЛИЧ І ГІДНІСТЬ БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ

НЕМА НІЧОГО кращого на землі, кориснішого для людей, ціннішого в очах Божих, любішого Серцю Спасителя ніж божественна Літургія. Святий Бернард зве Літургію *Тайною Тайн, любов'ю любови!* – Бож . Літургія своєю вартістю притемнила всі старозавітні жертви так, як сходяче сонце притемнює блиском чар і красу зорей. «Покладіть, каже Святий Лаврентій, на вагу всі свої добрі вчинки, молитви, пости, милостині, умертвлення, а здругої

сторони одну Літургію, так зобачите, що вона більше важить!» Не можна ніяким добрим ділом здобути стільки ласк і Божих благословенств, як Бож. Літургією, каже Святий Альберт Великий: «Хто, розважаючи про Христові Страсті, слухає Літургію, той здобуває більше заслуг ніж хто б босоніж ходив світами на прощі, постив на хлібі та воді, бичувався до крови, відмовляв триста разів Псалтир».

ПОКУТОЮ, милостинями, постами приносимо Богові людські дари, а побожним вислуханням Бож. Літургії жертвуємо Йому безконечно цінний дар, Тіло та Кров, рани, Страсті Ісуса Христа, Богочоловіка. — Тому слушно твердить Тридентійський Собор: *На світі нема нічого божественнішого над Літургію!*

Божественна Літургія це Евхаристійно-втілений Христос, що відновляє свої Страсті та смерть, складаючи Богові жертву безконечної вартости.

Навіть негідний і грішний Священник негоден принизити недосяжної вартости Літургії, бо негідність Священника не заторкує її. Цінність і гідність Божественної Літургії залежить від Первосвященника Христа, а не від священника-людини, що є тільки інструментом у руках Спасителя.

Божественна Літургія це містичне відновлення хресної Жертви Ісуса. Тут саме велич і гідність Новозавітньої Жертви. — *Що сталося на Голгофті*, каже Святий Альфонс Лігорій ЧНІ., *те повторяється в Літургії. На Голгофті Христос дійсно проляв кров, а в Літургії проливає її містично.*

Сам Спаситель це заявив при установі Новозавітньої Жертви: *Це Моє Тіло, що за вас віддається. — Це Моя Кров, Нового Завіту, що за багатьох проливається на відпущення гріхів!* (Лук. 22, 19; Мт. 26, 28).

Велич і цінність подарунку залежить від жертвувателя та від

приносу:

1) Хто ж приносить Новозавітню Жертву?

Сам Ісус Христос, втілений Бог є новозавітнім Священником, чистим, невинним, непорочним, святим, вічним, вищим за небо, невимірним жертвоприносом. В кожному католицькому Священникові криється невидимий Христос, що як перший і головний Первосвященник за поміччю земських, другорядних Священників відновляє свою Жертву, що колись приніс на хресті.

Будучи Божим Сином, Христос чинить безконечно вартісною Евхаристичну Жертву, де містично відновляється Голгофська драма нашого відкуплення та розділяються людям потрібні ласки, щоб користати з відкуплення та дійти до неба,

2) Який принос?

Що Христос, Новозавітній Первосвященник, приносить Вітцеві в жертву? — Не вівці, воли, муку, збіжжя, як це робили Ізраїльтяни, виявляючи Божу суверенність та владу над світом!

Христос приніс Отцеві в жертву своє непорочне Тіло та дорогоцінну Кров, бо з бігом віків Господь не злюбив маловартісних приносів ізраїльтян, що негодні були надолужити вповні за гріхи людей і належно вшанувати Божу велич: *Жертви і приносів Ти не схотів, але Тіло мені зготував, щоб я приніс гідну, достойну Тебе жертву із нього!* (Євр. 10, 5).

Що кращий і цінніший подарунок, то миліша Богові жертва: *Нема нічого в світі більшого над Христа, каже Боссюет, в Христі ж нема нічого більшого над Ного жертву!* — Неможливо знайти на землі чи в небі ціннішого приносу над самого Христа, Його Тіло та Кров.

Безконечна гідність Христа — Жертвоприносця та Жертви-Приносу надає безконечну вартість і гідність Новозавітній Жертві, Божественній

Літургії.

На кожній Літургії Христос стає присутнім на престолі та приносить Себе в жертву Небесному Отцеві.

Якийсь чоловік сумнівався, чи Христос дійсно жертвується в часі Літургії за гріхи людей, тому скептично споглядав на священника, що при престолі побожно відправляв Літургію. Христос змилосердився над скептиком. В часі освячення кров почала плисти з освяченого Агнця. Скептик припав навколішки та подякував Спасителеві за чудо, яким доказав йому свою дійсну присутність у Пресвятій Евхаристії та правдивість Новозавітньої жертви. Чудо заворушило весь католицький світ, тьми тьменні цікавих і побожних паломників стали до напливати до Больсени. Італійський маляр, Рафаїл, увіковічнив це чудо на чудовій картині, що досіль зберігається в ватиканському музею.

Слушно Святий Йоан Золотоустий твердить: *Божественна Літургія буває для душ тим, чим для них була смерть Ісуса на хресті.* — Літургією люди гідно вшановують Божу велич, дякують Творцеві за безчисленні добродійства, вблагають потрібні ласки, надолужують за зневаги.

Он вислови католицьких Учителів про гідність і успішність Божественної Літургії. Святий Альфонс Дігорій ЧНІ.: *Божественна Літургія більше звеличує Бога ніж усі Святі Учителі й Анголи, бо це похвала сотворінь, а в Літургії Ісус жертвується Богові та безконечно гідно звеличує Його.*

Святий Віяней: *Літургія — це жертва, що усмирює Божу справедливість і рятує світ від загибелі.*— Папа Евген: *Божественна Літургія краще прощає провини та кари ніж молитви всього світу.*

Он яку подивугідну жертву мають християни! — Не дивниця, що диявол, воріг Божий, намагався та по нинішній день намагається всіма

силами знищити цю жертву, щоб позбавити Бога безконечної слави та вирвати людям наймогутніший засіб спасення!

Літургія це збір Божих чуд, каже Святий Бонавентура, бо вона завершує та гейби коронує всі подивугідні діла Божі для людства. Він учинив (Літургію) пам'ятку всіх своїх чуд, ласкавий і милосердний Господь. (Пс. 110, 4).

Літургія це таємниця таємниць: *Як на небі повно зорей і в раю Анголів, так у Божественній Літургії повно таємниць!* — каже св. Альберт Великий. Хто б був коли поважився мріяти, що Син Божий стане чоловіком, щоб помагати людям прославляти Бога, дякувати за добродійства, стати жертвою за людські гріхи, боронячи їх від справедливих Божих кар?

Славний, французький проповідник, Дюпанлю, звернувся раз до численно зібраних слухачів і запитав: Чим можемо подякувати Богу за все, що отримали від Нього? — Слухачі пильно стали споглядати на проповідника, чекаючи, що він сам відповість на поставлене питання? Тоді Дюпанлю відізався: *Жертва Божест. Літургії перевищає все, що ми дістали від Бога. Правда, все завдячуємо Богові. — Чи ж гідно не віддячуємося Творцеві, як пожертвуємо Йому Його Сина? Чого ж більше міг би Бог домогатися від нашої вдячності?*

Літургія — це осередок Католицької Церкви. — Церква загинула б під ударами ворогів, якщо б не мала Літургії, християни погрузилися б у пітьмі зіпсуття та безвіря, якщо б Евхаристийна Жертва не кріпила їх! — Он як Преп. Беда висловлюється про Літургію: *Божест. Літургія це Сонце християнського світу, душа віри, осередок католицької релігії, зміст*

усього гарного, що люди подивляють у Христовій Церкві!

Святий Франциск Салесій додає: *Літургія — це осередок набожності та побожності, спасіння і багатство людей, підпора світу, водопровід, яким Боже милосердя спливає на нас.*

Святий Леонард Маврикійський захоплений красою Літургії кличе: *Божест. Літургія це золотий ключ раю, сонце християнства, душа віри, осередок католицької релігії, компендій всього гарного та доброго, що має Божя Церква!*

Літургія радує саме небо та збільшує його блаженство!

Свята Катерина Сієнська нераз бачила в часі Літургії Анголів, що оспівували Божу славу, радіючи Безкровною Жертвою. Нераз престол бував заллятий небесним світлом — немов трон предвічного Бога, на яким пробував Христос, жертвне Ягня. Свята нерідко бачила Божу Матір, як оточена блискучими Анголами побожно слухала Божественну Літургію.

Літургія немов те духове сонце сповняє світ безчисленними ласками. Немає такого нужденного грішника на світі, якому б Божественна Літургія не принесла якоїсь користі.

Вітекінд, паганський князь Саксонців і страшний ворог Франків, забажав побачити, що саме християни роблять по церквах. Перебрався на жебрака та зайшов до церкви, де Священник відправляв Літургію. Zobачив там дивне диво. Вся церква була наповнена райським світлом. Анголи скупчено споглядали на престол, де Розпятий Спаситель відновляв свої Страсті та смерть. З престола кров Спасителя розпливалась по всьому світу, відновляючи життя та радість у вселенній. — Це предивне чудо сильно зворушило Вітекінда. Навернувся, помирився з Карлом Великим і, як тільки міг, побожно слухав Божественну Літургію, розказуючи всім чудо, що сам був побачив...

РОЗВІЙ І ЗНАЧЕННЯ БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ

ЖИТТЯ ХРИСТІЯН пропливає в літургійній атмосфері. Щонеділі та щосвята побожні вірні спішаються до церкви дякувати Богові за вділені їм добродійства, виблагувати потрібні ласки, щоб жити похристиянськи та вірно служити Богові. Люди люблять Божественну Літургію, бо нею найкраще служать Богові.

Ця Церковна відправа зветься Літургією, бо нею люди публично прославляють Бога, творячи одне серце на взір перших християн.

Перші християни жили літургійним життям: *І пробували вони в апостольській науці, в братній спільноті і ламанні хліба та в молитві* (Дії: 2, 42). — Отак закріплювалося між ними почуття братерства, вирівнювалися соціальні різниці, витворювалася велика християнська родина, якої Христос голова.

Христос установив Літургію, залишаючи своїй Церкві владу; прикрасити її різними обрядами, що відтворюють перед очима вірних важніші події життя, діяльності, страстей і смерті Спасителя. Божественна Літургія своїми символічними обрядами та церемоніями пригадує християнам народження, публічне життя та смерть Спасителя.

Слухаючи побожно та зрозуміло Літургію, відтворюємо перед собою все життя Христа, входимо в таємниці Його земською післанництва. Отак Літургія для побожних душ стає *незаступним джерелом правдивого, християнського духа*, писав Пій X-ий у 1903 році.

Папа Венедикт XV-ий, розуміючи значення Божест. Літургії в житті народів, заохочував Священників 1915 р.: «Поширюйте між народом пізнання Святої Літургії, вливайте в їхні серця побожне зрозуміння всіх

молитов, обрядів, співів, якими в злуці з церквою висказують своє почитання Богові. Притягайте їх до активного співдіяння у пресвятих таїнствах і церковних святах, бо все те чудно притягає нарід до Священника та до Церкви, скріплює побожність, оживляє віру, вдосконалює християнське життя,» бо, каже Святий Іван Золотоустий: *Кожна Літургія має те саме значення (силу) як і смерть Спасителя на хресті.* — А Тимотей Єрусалимський додає: *Світ існує завдяки Божественній Літургії.*

Хто ж установив Божественну Літургію? Христос Спаситель!— Коли? — На Тайній Вечері на передодні своїх Страстей, щоб зазначити, що Літургія це віднова Його Страстей і смерти: Це Моє Тіло! Це моя Кров, що проливається на відпущення гріхів! (Мт. 26, 28; Лк. 22, 19-20).

Християни вже від самих початків святкували Тайну Вечерю, відновляючи Евхаристийну Жертву. Отак виглядала первісна Літургія, що її відправляли Апостоли по вознесенні Господа Ісуса. Починалася вона проповіддю Апостолів, що виясняли народові Христову науку. По науці всі приявні спільно молилися. Потім слідувало предложення хліба та вина. Це жертвоприношення було переплітане побожними піснями, псальмами та читанням Св. Письма. Згодом слідувало освячення Святих Дарів і їх переміна в Тіло та Кров Спасителя. Вірні стверджували свою віру в Евхаристийну присутність Господа словом: «Амінь». По освяченні Апостоли розділяли освячені Дари та роздавали приявним Св. Причастя. Літургія кінчалася загальним благодаренням Господа за Його ласкавість і любов до людей. По відправленні Літургії вірні сходилися на гостину, знану в історії, як агапи.

Зо зростом християнства та поширенням Святої Євангелії Апостоли почали прикрашувати Божественну Літургію різними обрядами, щоб

учинити її величнійшою в очах вірних.

Святий Яків, апостол, бажав надати певну однастайність жертві християн, тому уложив першу Літургію, прикрашуючи слова освячення різними молитвами й обрядами, що відтворюють і пригадують людям важніші події життя Спасителя на землі. Церква уживала три століття цієї Літургії.

Святий Василій Великий скоротив Божест. Літургію Святого Якова, бо вона тривала декілька годин.

Святий Іван Золотоустий іще більше скоротив Літургію Святого Василя. — Наша Церква відправляє її по сьогоднішній день. Правда, з бігом віків ввійшли до неї деякі додатки: *Проскомидію* введено в восьмому столітті, *Поминання Вірних* на Великому Вході у 15-му столітті, бо дотіль Великий Вхід відбувався мовчки, *Єдинородний Сине* додано у шостому столітті.

Наша Літургія ділиться на три головні частини, відтворюючи та представляючи все життя Спасителя з важнішими Його подіями. — Життя ж Спасителя на землі ділиться на три періоди, тому Божественна Літургія має три частини.

I.—ПРОСКОМИДІЯ (Приготовлення) представляє народження Спасителя в Вифлеємі та Його укрите пробування в Назареті аж до тридцятого року життя.

II.—Літургія ОГЛАШЕННИХ цебто тих, що приготувалися до хрещення, представляє публичне, апостольське життя Спасителя з важнішими Його подіями. Публичне ж життя Спасителя тривало три роки. Почалося хрещенням і закінчилося врочистим в'їздом до Єрусалиму на Квітну неділю.

ІІІ.—ЛІТУРГІЯ ВІРНИХ (прикладних, добрих християн) представляє Страсті, смерть, воскресення та вознесення Спасителя.

Свята Гертруда дуже любила слухати Літургію. Щоденно вислухувала скільки могла. Христос надгородив її набожність до Безкровної жертви. Раз зобачила ціле життя Спасителя чудово відтворене в часі Божест. Літургії.—На початку побачила прегарне Дитятко Ісуса, що мов у яслах лежало на престолі. Потім подивляла Ісуса Месію-Проповідника, що проходив Палестину, голосячи Божественну Євангелію. По освяченні з'явився на престолі розп'ятий Христос, що по Св. Причасті зодягнувся блиском невимовної слави, як це було по воскресінні.—З того часу Свята так полюбила Літургію, що знаходила в ній свій рай на землі, бо Літургія це небесна квітка святого Хреста, знаряддя та запорука нашого спасіння.

ОБРЯДИ ТА ЦЕРЕМОНІЇ

Чим БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ нагадує життя Спасителя? Обрядами та церемоніями, що символічно вказують і пригадують присутнім поодинокі події туземного життя та діяльності Христа Господа.

Обряди та церемонії це ті дорогоцінні перлини, що прикрашують небесний діамант—Освячення, збільшують його цінність у людських очах, сповняючи надземським зворушенням наші серця, бо пречудно промовляють до наших очей, ушей. Ми люди, створіння зложені з душі і тіла, тому потребуємо зовнішніх символів, співів, якими серця відносяться до Бога.

ОН важніші церемонії Божественної Літургії. Що вони визначають,

яку подію життя Спасителя пригадують?

Божест. Літургія не має пустих церемоній. Багатьом людям видаються обряди чимось непотрібним, бо не розуміють їх, не знають, що вони значать. Для тих, що розуміють Літургію — кожна церемонія чи обряд це перлина, що прикрашує Безкровну Жертву Нового Завіту. Церемонії чи обряди це духові рямці Новозавітньої, Безкровної Жертви. Церемонії висвітлюють велич Божест. Літургії, бо безнастанно нагадують людям життя Спасителя та важніші події чи діла туземного життя Богочоловіка.

ЦЕРЕМОНІЇ ПРОСКОМИДІЇ.—Проскомидія нагадує нам народження Спасителя у Вифлеємі. Священник бере Агнця (квадратову частичку пшеничного хліба), робить над ним знак хреста та проколює правий бік Агнця, бо Христос це невинне Ягнятко, що містично має померти за наше спасіння в часі Божест. Літургії, а саме підчас освячення. В Старому Завіті Господь був приказав ізраїльтянам убивати пасхальне ягнятко на знак визволу з єгипетської неволі. Христос це небесне Ягня, що криваво пожертвувалося колись на Голгофті, щоб визволити людей із неволі Люципера.

Крім цього Священник вливає до чаші вино та воду, що на освяченні перетворюються в Кров Спасителя. Вино означає Божу, вода людську природу Спасителя.

Христос народився в Вифлеємі поза містом і молодий вік провів у Назареті в укритті. Оттому Священник відправляє Проскомидію поза головним престолом, на бічному престолі, так званім проскомидийнику. Біля народженого Спасителя була Преч. Діва, Святий Йосип. Анголи, пастухи, царі. Над вертепом станула зоря. Царі принесли новонародженому

Дитяткові свої дари. Священник кладе Агнця на дискос, бо Пречиста Діва поклала була своє Божеське Дитя в ясла. Сповила Його пеленками, тому священник покриває святі Дари різними покровцями. Преч. Діва це найважливіша особа при народженні Богочоловіка, тому священник кладе більшу частичку по правій стороні Агнця, говорячи: *Праворуч Тебе станула Цариця в золоту шату зодягнена*. Ліворуч же Агнця священник ставляє менші частички на честь Святих. Під Агнцем кладе частички, згадуючи живих і померлих, Святишого Вітця, Єпископів, Священників і вірних. Всі ті частички священник викроює з просфори цебто округлого хлібця, що на верху має вибитий хрест і слова ІС ХР НІ КА. Ці букви це скорочення грецьких слів *Ієзус Христос ніка*. Значать вони: «Ісус Христос перемагає».

Частички бувають розложені в трьох рядах по три на спомин дев'ятох ангельських Хорів.

Отак на дискосі буває чудово зображена та представлена ціла Церква зібрана біля Ісуса Христа: Тріумфальна (Святі в небі), воююча (люди на землі) та страждальна (душі в чистилищі), бо всі ми творимо одне містичне Христове Тіло.

Над вертепом, де народився Спаситель, станула зоря. Священник ставляє звізду над Святими Дарами, цебто над Агнцем. — Царі принесли дари: золото, кадило, миро. Священник обкаджує приготовані дари.

Отак в Проскомидії церемонії представляють народжений й укрите життя Спасителя. Літургіст Микола Кабазіляс каже: «Згадка про пожертвования на хресті не поменшує цього значення, бо від хвилини свого народження Христос був призначений, щоб принести Себе в жертву».

ЦЕРЕМОНІЇ ЛІТУРГІЇ ОГЛАШЕННИХ. — Скінчивши Прос-

комидію, Священник іде до головного престола, обкаджує його та починає Божест. Літургію словами: *Благословено Царство...* Кадило представляє наші молитви, що мов кадильний дим мають підноситися до неба.

Літургія Оглашених це відтворення головних подій із апостольського життя Спасителя, коли то Христос оточений Дванадцятьма Апостолами проходив Палестину, голосячи людям свою Божественну Євангелію. Публичне ж життя Спасителя почалося Його хрещенням над Йорданом і закінчилося Тріумфальним в'їздом до Єрусалиму в квітну неділю. Воно тривало три роки.

Ця частина Жертви зветься *Літургією Оглашених* цебто тих, що не були охрещені, а тільки приготувалися до хрещення. Вони могли бути тільки на Літургії Оглашених, що триває від *Благословено Царство* аж до слів *Єлици, оглашеннії ізидіте!* — Тоді вони виходили з церкви, бо не могли бути на освяченні та на Літургії Вірних. Оглашенні стояли в притворі, як відправлялася Літургія Оглашених, бо їм не вільно було входити до храму поки не прийняли хрещення.

Малий Вхід: Хор співає третій Антифон, а Священник бере Євангелію з престола й обходить престіл. Перед Священником іде свічконосець зо свічкою в руці. Священник представляє Ісуса, що голосить світові свою науку, що міститься в Євангелії. Обійшовши престіл, Священник подає людям цілувати Євангелію. Потім підносить Євангелію та голосно кличе: *Премудрость прости!*

В часі Малого Входу нарід стоїть, показуючи пошану до навчання Спасителя, бо Свята Євангелія вміщає в собі правдиву мудрість Божу, що Христос об'явив людям.

Що означає Малий Вхід? Початкові молитви та *Єднородний Сине* пригадують нам укрите життя Спасителя в Назареті. Сам обхід довкола престола — це вихід Ісуса над ріку Йордан. *Святий Боже* пригадує нам хрещення Спасителя, коли то Пресвята Тройця з'явилася над Йорданом, як Христос хрестився.

Благословення: *Воньмім! Мир всім!* — це благословення що Священник, як Христовий представник уділяє народові, щоб міг гідно вислухати Божественну Літургію.

Прокімен — це коротенький стишок здебільша взятий з книг Старого Завіту. Це залишок із читань книг Старого Завіту, яких давно уживали в часі Божественної Літургії.

Апостол — це винятки із листів Апостолів, що в перших віках читав призначений аколіт, а єпископ сидів на троні. Оттому Священник, що заступає єпископа, сидить за престолом.

По Апостолі Священник обкаджує престіл і вірних. Кадильний дим нагадує прерізні ласки, що Христос приніс на землю, як теж і добродійства, що спливають на людей з проповідування Божого слова.

Євангелія — це наука Божественного Спасителя. Всі вірні хрестяться, поки Священник зачне читати Євангелію, заявляючи, що вони готові виконати все, що Христос вимагає від них. Священник читає Євангелію звернений до людей, щоб могли зрозуміти Христовий Закон і жити по Його засадам і заповідям. Підчас читання Євангелії вірні стоять на знак пошани для Божого слова.

По Євангелії слідує *Проповідь* цебто вияснення Христової науки. Цей звичай проповідати в церкві почався ще за апостольських часів, як свідчать Дії Апостолів. По відчитанні Закону старші Синагоги просили Павла та його товаришів промовляти: *Мужі брати, промовляйте, якщо маєте слово*

потіхи для народу! (Дії: 13, 15). — Всі присутні на Службі Божій мусіли бути на проповіді.— На проповіді могли бути публічні грішники, каянники, оглашенні. — Як же ж Священник виголосив слова: *Єлиці оглашеннії Ізидіте!* — так усі оглашенні та публічні грішники-каянники виходили з церкви, бо почувалися негідні бути на освяченні.

Церква дуже настає на проповідь по Євангелії ще й сьогодні. — От бельгійські єпископи видали розпорядження, яким наказали вірним виконувати свій недільний обов'язок вислухання Божественної Літургії, де священник не вділяє людям катехитичної проповіді.

В перших віках християнства в Африці була клятва на всіх тих, що виходили з церкви підчас проповіді.

Слушно, бо звідкіля береться модерне зіпсуття, розводи, поганський дух двадцятого століття? З незнання засад святої віри! Як же ж можуть люди знати віру, якщо недільна проповідь зводиться до п'ятих хвилин, ба й то ще забагато для модерних спаганізованих християн! Як дорога наша молодь може бути християнська, ходити до своїх церков, держатися скрупулятно свого українсько-католицького обряду, в якому Бог сотворив її, коли вона не бачить і не знає, чому саме треба так поступати? *Як покличуть Ісуса, що в Нього не ввірували? А як ввірують у Того, що про Нього не чули? А як почують без проповідника?* (Рим.10, 14).

ЦЕРЕМОНІЇ ЛІТУРГІЇ ВІРНИХ

ЯК ТІЛЬКИ *Оглашенні* вийшли з церкви, священник зачинав головну частину Літургії, що зветься Літургією Вірних, бо на ній могли бути приявні самі охрещені та добрі християни. Ця частина триває від слів: *Єлиці оглашеннії ізидіте* до кінцевого Отпусту.

Що означає Літургія Вірних? Літургія Вірних представляє та відтворює Страсті, Смерть, Воскресення та Вознесення Спасителя.

Страсті Спасителя зачалися в Великий Четвер та закінчилися, в Страсну П'ятницю о третій годині смертю на хресті. Спаситель Воскрес з гробу по трьох днях. Сорок днів пробував із Апостолами, Доповняючи їх духовний вишкіл. Опісля відійшов до неба, щоб вернутися при кінці світу на порахунки з людьми. Христос тоді забере добрих, прикладних християн до неба, а злих струтить на вічні муки до пекла.

Оці всі важніші події Страсного Тижня представлені різними церемоніями в Літургії Вірних.

Які ж церемонії має Літургія Вірних? Яким подіям з життя Спасителя вони відповідають?

По двох тихих молитвах, що Священник відмовляє мовчки, приходить ВЕЛИКИЙ ВХІД. — Священник відмовляє молитву: *Іже Херувими*: обкаджує престіл і переносить Святі Дари з проскомидийника на головний Престіл. Кадильний дим представляє повітання й одушевлене прийняття Христа, як Він на осяті вїжджав до Єрусалиму посеред радісних окликів зібраного народу, що кликав у запалі, вітаючи довгожданого Месію: *Благословенний Той, Що іде в ім'я Господнє...* — Отак Великий Вхід нагадує та відтворює в'їзд Спасителя до Єрусалиму, або ще краще цілу Його подорож із Витанії до Святого Міста ізраїльського народу, де мало вневдовзі dokonатися відкуплення людського роду смертю Бога-Чоловіка на хресті, що станув на Горі Голгофі.

ВІРУЮ це коротке й ядерне зясування усіх правд християнської віри, що звернені до найбільшої тайни, цебто до смерті Богочоловіка. Треба відновити віру в інші правди, заки зможемо повірити в таємницю таємниць тобто втілення, страсті і смерть Богочоловіка. Священник взиває замкнути

двері, щоб не закрався до церкви якийсь невірний, поганин, що негідний бути на Безкровній Жертві Нового Завіту. Сам же Священник закриває собі очі воздухом, щоб пригадати вірним, що не бачимо і не вповні розуміємо правди своєї віри, що відкриваються нам по смерті, проте віримо в них, бо непомильний Христос об'явив їх нам.

КАНОН — цебто жертвоприношення. Триває воно від *Свят, Свят, Свят* аж до *Твоя от Твоїх*. . . Христові слова: ЦЕ Є ТІЛО МОЄ! — ЦЕ МОЯ КРОВ! відновляють Хресну Жертву Спасителя цебто на ці слова Священника Христос містично вмирає на престолі за спасіння людей.

ТВОЯ ОТ ТВОЇХ. — Священник підносить Освячені Дари, жертвує їх Богові в подяку за добродійства, що безперестанно спливають на людство. Жертвуючи Богові Ісуса, віддаємо Творцеві більше ніж Він подав нам, бо Христос вартіший за всі Божі ласки та добродійства.

Ця церемонія піднесення Освячених Дарів нагадує нам врочисту хвилинку пожертвовання Спасителя Небесному Отцеві, як то умираючи, Христос закликав: *Отче, в Твої руки віддаю свого духа!*

ОТЧЕ НАШ.— Наближається божественна хвилина злуки людини з Богом, Святе Причастя. Треба приготувитися до цієї таємничої злуки. Чим? Як? — Вірні звертаються до свого Творця солодким словом *Отче наш...*

ПЕРЕЛОМАННЯ АГНЦЯ. — Священник вимовляє: *Воньмім Святая Святая!* Ця старинна формула пригадує вірним, що вони повинні приймати Св. Причастя з чистим сумлінням до душі прикрашеної освятною ласкою. Уважайте, Св. Причастя це пожива для душ, що не мають тяжкого гріха на сумліні! Хто нечистий, нехай не поваксується наближатися та немов Юда приймати Тіло Божественного Спасителя, бо воно вийшло б йому на прокляття! При словах: *Воньмім!* священник підносить Агнця, ламає його на чотири частини. Одну частинку кидає до чаші, сполучуючи

Тіло та Кров Спасителя. Ця сполука освяченого Агнця з освяченою Кров'ю зображає Воскресіння Спасителя, коли Його пресвята душа злучилася з тілом по тридневній розлуці, бо розділені види освяченого Хліба від свяченого Вина означають розлуку душі від тіла, а влучення їх це символ сполуки душі з тілом, що наступило в хвилині воскресіння, коли Христос прославлений вийшов із гробу, щоб більше ніколи не вмирати.

СВЯТЕ ПРИЧАСТЯ.— Священник звертається до вірних з Освяченими Дарами, бо Христос з'явився Апостолам по воскресінні. — Опісля роздає вірним Святе Причастя, де душі лучаться зо Спасителем в інтимнім пориві любови.

Поправді, поправді кажу вам: Якщо ви не будете споживати тіла Сина Людського й не будете пити крові Його, то в собі ви не будете мати життя. Хто споживає Моє тіло та п'є Мою кров, той має вічне життя, і того воскресу Я в останній день. Бо Моє тіло — правдива пожива, Моя ж кров — то правдиве пиття. Хто споживає Моє тіло та п'є Мою кров, той в Мені пробуває, а Я в Ньому. Як живий Отець послав Мене, і Я живу Отцем, так і той, хто Мене споживає, він житиме Мною. Я є той хліб, що з неба зійшов! (Ів. 6, 53-58).

Опісля Священник благословляє наряд чашою, де є злучене Тіло та Кров Спасителя. Це нагадує останнє благословення, що Спаситель уділив Учням, як відходив до неба. *І Він вивіз їх за місто аж до Вітанії. І знявши свої руки, Він поблагословив їх, та почав відступати та возноситися на небо.* (Лк. 24, 50-51). — Оттому Священник бере Святі Дари та відносить їх на бічний престіл, і це означає відхід Спасителя до неба.

ОТПУСТ — цебто закінчення Божественної Літургії: *Христос істинний Бог наш...*

Он прегарні церемонії нашої української Літургії, що чудово

відтворюють ціле життя Спасителя та Його криваву Жертву на Голгофті.

Треба тільки зрозуміти значення цих обрядів, так будемо дорожити Божественною Літургією, як найкращою перлиною нашого східнього обряду.

ПОДРІБНЕ ВИЯСНЕННЯ БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ

ПОКІНЧИВШИ Проскомидію, Священник переходить до Головного Престола, обкаджує його на знак пошани для Бога, що гейби в небі пробуває на престолі, де приносимо Новозавітню Жертву з Тіла та Крови Спасителя.

Літургія Оглашених ділиться на чотири частини, що зображують чотири важніші події з молодечого й апостольського життя Спасителя. I. Від *Благословено Царство до Єдинородний Сине* — це укриття життя Ісуса в Назареті. II. Вхід із Євангелією це поява Спасителя над рікою Йорданом. III. *Святий Боже* це Хрещення Ісуса, коли то з'явилася вся Пресвята Тройця. IV. Читання Євангелії це трилітнє проповідування Спасителя по Палестині.

Побожний Яків кликав повен подиву, як зобачив Господа Бога на тому місці, де прийшлося йому спочивати: *Яке страшне це місце! Не що інше воно, як Божий храм і небесна брама!* (Бут. 28, 17). — Куди святіший кожен престіл, де Христос відтворює свою Хресну Жертву! — Священник бере Євангелію, робить над престолом знак святого хреста, бо Літургія це відбитка та відтворення Хресної драми.

Христос приніс свою Хресну Жертву, щоб прославити Пресвяту

Троїцю. Священник зазначає це, зачинаючи Божественну Літургію: *Благословено Царство Отця, і Сина і Святого Духа.*

Царство ж Боже настане, якщо люди проживатимуть у спокою, як будуть намагатися спасти свою душу, як запанує мир поміж народами, як усі приступлять до Христової Церкви.

ЕКТЕНІЯ МИРНА. Ектенія це щира, сердешна, благальна молитва. За всі повище згадані добра вірні моляться в мирній ектенії. Зветься вона *ектенією мирною*, бо священні; починає її закликом до вірних: *Миром Господу помолімся!* Помолімся Господеві в спокою, відкинувши всі земські думки, журби та клопоти щоб могли гідно участувати в Божественній Літургії.

На цей заклик вірний народ відповідає: *Господи, помилуй!* — Господи, змилося над нами твором своїх рук, дай нам спокійно, скупчено молитися. Цею покірною молитвою єрихонський сліпець, десять прокажених, хананейка виєднали чудо в Спасителя. Ця молитовка мов стріла ранить Боже Серце Спасителя, що єдино прагне розділяти добродійства своїм сотворінним. Яка ж молитовка може бути краща та відповідніша для Адамових синів, що скитаються по цій долині сліз посеред небезпек, спокус, нужди, гріхів, клопотів? Потрібно нам Божої помочі та милосердя. От тому так часто звертаємося до Бога в часі Божественної Літургії з покірним благанням: *Господи, помилуй!*

В Мирній Ектенії Священник, що посередничить між Богом і людьми, збирає потреби, благання, бажання людей, своїх вірних і представляє їх Богові. Нарід тимчасом долучує свою молитву до благання Священника, кличучи: *Господи, помилуй!* — Так, Господи, подай нам те, чого для нас благає в Тебе Священник, наш представник перед Тобою!

О свишнім мирі, о спасенії душ наших Господу помолімся! — Боже, подай нашим серцям той небесний мир, надземський спокій що ущасливлює людей уже на землі. Цей спокій стане повний, як дістанемося до неба, спасаючи свою душу!

О мирі всего міра... — Боже, дай *світові правдивий мир*, що є запорукою загального добробуту та народів. Війна це найбільше нещастя, ош потягає за собою незлічимі горя, каліцтва, море сліз для нещасного людства.

В цій самій просьбі Священник поручає Богові святу Церкву, що для людей є ковчегом спасіння. Священник благає Господа, щоб Христова Церква була сильна та непоборна, щоб могла опертися напастям пекла та всяких фальшивих навчань і єресей, якими Сатана намагається повалити її. Нехай вона пошириться по світі, бо, пригортаючи до себе народи, рятує їх від заглади та поширює Боже царство на землі.

Боже, *зєдини розеднані свої діти*, приведи до Католицької Церкви єретиків, схизматиків, поган, щоб усі були Твоїми Дітьми і на світі настала щаслива хвилина з'єдиненого любов'ю людства в одній отарі під проводом одного Пастиря, Христового Заступника на землі.

О святім храмі сем... — Боже, благослови цей храм і вірних парафіян, що сходяться до Божого дому спільно молитися одні за одних. Бог скоріше вислухає спільну молитву ніж приватні благання.

Опісля священник благає Господа та молиться за духовних і світських провідників, щоб вони якслід виконували свою владу на славу Божу та користь людей, якими правлять.

О Святійшем Вселенстім Архієреї, Папі Римстім... — Боже, благослови та помагай католицькій ерархії: Папі, Єпископам і Священникам успішно працювати над поширенням Божого царства поміж

людьми. — Якщо Священники будуть святі, то й святі будуть душі, над якими вони трудяться.

О придержащих властех наших... — Боже, опікуйся тими, що мають владу над народами, помагай їх воякам побороти ворогів, що загрожують дорогій батьківщині.

О граді сем... — Боже, захищай вірних християн нашого міста та всіх інших міст і сіл. — Так увесь нарід молиться за всіх своїх співгромадян.

О благорастворенії воздухів... — Боже, дай гарну погоду, захищай засіви, благословляй труди наших селян, посилаючи їм обильні жнива.

О плавающих, путешествующих... — Боже, захоронюй від катастроф і нещасть усіх, що подорожують морем або сушею, приверни здоров'я хворим, благослови працю всіх робітників, верни з полону полонених вояків, що мучаться по далеких краях.

О избавитися нам от всякія скорби... — Боже, визволи нас від усякої журби, нужди, що мучать нас на цій землі.

Заступи, спаси... — Боже, чуй своєю ласкою над нашим тілом і душею, захищаючи нас від гріха та від нещасть.

Пресвятую, Пречистую... — Віддаймося Ісусові Христові, нашому люблячому Спасителеві, що ласкаво прийме нас, якщо ввізмемо Преч. Діву і Святих Божих Угодників, бо їхні могутні молитви та заступництво виєднують нам ласкаве прийняття.

Яко подобает Тебѣ всякая слава... — Ця Ектенія кінчиться возгласом, закликом, яким прославляємо Пресвятую Тройцю. Боже, прославляємо Тебе, в Тройці єдиного, бо Твоя велич, доброта, люблячість заслуговують на всяку похвалу сотворінь, яких Ти обдарив численними добродійствами.

Яка чудова, яка божеська ця Ектенія!— Прославляємо Бога величаємо Пресвятую Тройцю, але й не забуваємо про себе самих і свої

щоденні потреби. Не забуваємо про наших ближніх що обнимаємо любовю, та благаємо Господа за них на Безкровній Жертві Божественної Літургії, бо Христос пожертвувався за всіх людей і за всі, так духовні, як і дочасні їхні потреби.

Взиваємо Преч. Діву, Божу та нашу любу Матір, бо вона своїми молитвами виєднює те, чого ми самі негодні випросити своїми скромними благаннями. Накінець мов діти віддаємося з повним довірям в руки люблячого Спасителя, бо ми певні, що вам не станеться ніщо лихе, якщо проживатимемо під Його ласкавою опікою! — Кінчаючи свої покірні благання, вірні виявляють свою певність, що Христос спогляне на них, і немов кличуть зо святим Павлом: *Я знаю, в кого я ввірував!* (2 Тим. 1,12).

МАЛИЙ ВХІД

Скінчивши *Мирну Ектенію*, Священник щераз потихо благає Господа подати світові ласки та добродійства, яких зібраний у церкві нарід прохав у Мирній Ектенії.

Вірні ж тимчасом співають Антифони.

Що таке АНТИФОНИ? — Це спів на переміну цебто церковна пісня зложена з псаломних стихів із припівами на честь Ісуса Христа, Пречистої Діви та Святих. Два крилоси співають цю пісню на переміну, тимто й зветься вона антифоном. Сам Христос і Апостоли користувалися псальмами. Святі Отці вложили до Божестиної Літургії витяги з псалмів, що Старий і Новий Завіт не противляться один одному, але чудово доповняються.

Антифони бувають Щоденні, недільні й особливіші на визначальніші свята. Малі Ектенії розділяють антифони. Всіх антифонів три.

Чому ж ці Ектенії звуться *малими*? — Бо в них є тільки чотири заклики.

Паки, паки миром Господу помолімся! — Щераз і щераз помолімся в мирі Господові! — Це подвійне паки (щераз) має побудити присутніх ревніше й уважніше молитися.

Заступи, спаси. . . — Боже, захищай і спасай нас своєю ласкавістю, бо самі собою не маємо права до Твоєї особливішої помочі й опіки.

Пресвятую, Пречистую... — Новий заклик звертатися до Діви і Святих, що своїми чеснотами та молитвами виєднюють нам те, чого б ми не отримали власними заслугами.

Яко Твоя держава. . . Боже, Ти один вічний, славетний, в Трійці єдиний Володар світу, якого сотворіння повинні повік прославляти та величати.

ЄДИНОРОДНИЙ СИНЕ... Це коротке та ядерне з'ясування життя Божого Сина в часі та в вічності, це чудова пісняна честь Спасителя, що, ставшись чоловіком, віддав життя за спасення людства. Єдинородний нагадує прнявним в часі Літургії, що Ісус, Боголюдина, зволив народитися з Преч. Діви Марії, що стала Божою Матір'ю цебто Богородицею, бо дійсно породила Христа Бога. Цей Христос Бог відкупив нас від вічного прокляття хресною смертю, за що й належиться Йому вічна похвала враз з Отцем і Духом, бо всі три Божі Особи це один Бог у Пресвятій Трійці.

Хто уложив цю чудову пісню, перлину нашої Божественної Літургії? — Цісар Юстиніян склав її проти єретика Несторія, що поважився перечити Боже материнство Преч. Діви, звучи її звичайною жінчиною, що дала нам Христа чоловіка, а не Христа-Бога.

Малий Вхід. — Ця церемонія пригадує нам появу Ісуса Христа над рікою Йорданом. По тридцятьох роках укритого життя в Назареті Спаситель об'являється світові над Йорданом, річкою в Палестині, бо по хрещенні мав зачати публичне, апостольське життя, проповідуючи світові щасливу новину відкуплення людського роду.

Наука Спасителя вміщається в Святій Євангелії. Оттому Священник бере Євангелію й обносить довкола престола. Перед Священником ідуть два хлопчики. Один несе свічку, другий кадило... Обійшовши престіл, Священник дає вірним цілувати Євангелію. Підносячи ж Святу Книгу догори, врочисто та голосно кличе: *Премудрость, прости!*

Що означають ці обряди Малого Входу? — Священник представляє Ісуса Христа. — Євангелія вміщає Христову науку.— Хлопчик зо свічкою нагадує святого Івана Хрестителя, що проповідкуванням приготавляв нарід на прихід Месії. Свічка це світло Божої науки, що прояснює шлях нашої мандрівки до вічності. Кадило нагадує Божу ласку, що Спаситель приніс на землю людям доброї волі. Вірні цілують Святу Євангелію на знак пошани та Любови до Христа та Його науки, що становить скарб християн.

Премудрость, прости! — це заклик Священника: Люди, дивіться, де правдива мудрість, що веде до вічного щастя в небі. Будьте простодушні та незлобні, йнакше не зрозумієте Христової науки, як негодні були зрозуміти та прийняти горді фарисеї й паганські філософи, називаючи її *згіршенням, нерозумом* цебто нісенітницями.

Христова наука не подобається мудрагелям цього світу, не до смаку вона розкішникам, бо голосить покору, чистоту, братолюбність, умиротворення пристрастей, відв'язання від земських дібр за якими ганяється

загал людей.

На заклик Священника бути простодушними, покірними, люди відповідають: *Прийдіте, поклонімося...* — Ми приймаємо науку Христа, бо вона веде до неба та запевнює спасіння душі. Ми поклоняємося Спасителеві, що приніс із неба ту науку, яка запевняє нам Боже благословення на землі та вічне щастя в небі. Іншим божкам, от як змисловості, гордошам, земським добрам, не будемо кланятися, бо вони ведуть душі до пекла на вічну загибель.

ТРОПАРИ

ПО МАЛИМ ВХОДІ Священник мовчки благає Господа прийняти похвалу від людей, що прагнуть прославляти свого Творця, дякуючи за сотворення та прорізні добродійства.

ТРОПАРИ та КОНДАКИ. — Підчас тихої молитви Священника вірні під проводом дяків співають тропарі та кондаки. Що ж таке Тропар? *Тропар* це короткий опис подвигів, чеснот життя Спасителя, Богородиці та Святих.

Що таке Кондак? *Кондак* — це короткий, похвальний гімн на честь Спасителя, Богородиці ЧИ Святих.

Тропарі та Кондаки змінюються зо святами. Маємо багато прерізних свят у році. Кожен день у році є присвячений якомусь Святому чи Святій. Отак Церква бажає затримувати Живою пам'ять своїх Героїв і Героїнь поміж християнами, оттому пригадує їм життя, чесноти Святих і заохочує наслідувати їх. Деякі дні присвячені Спасителеві та Його Пресвятій Матері. Це найважливіші свята, бо Ісус і Його Мати займають найважливіші місця в ділі відкуплення людського роду. Кожна неділя це ирнгадка Христового

воскресення. Цілий літургійний рік, пригадуючи християнам діла Христа, Богородиці та приклади Святих, має допомогти душам наближатися до Спасителя вправою в чеснотах, що їх подає нам Христос, Його Мати та Святі Божі угодники чи угодниці.

Літургійний рік у Східній Церкві починається першим вереснем. Він ділиться на три періоди: (а) Великодній період починається неділею митника та фарисея і кінчається неділею Всіх Святих, що припадає в восьму неділю по Великодні.

(б) Другий період починається неділею Закхея та кінчається 31-им серпнем. (в) Третій період це Різдвяний період. Він починається 31-им серпнем і кінчається неділею Блудного Сина.

Великдень це осередок *подвижних* Свят, а Різдво *неподвижних*. В рамках цих трьох періодів всі свята так розложені, що вони чудово пригадують нам найважливіші діла Спасителя, Богородиці та Святих, і так ведуть нас до Христа, що є осередком Нового Завіту. Церква за Божим надхненням установила ці свята, щоб через них освячувати наші душі. Освячення ж це вподібнення душі до Спасителя. Мати Божа, Святі Божі Угодники це живі відбитки Спасителя. Чудові наші церковні урочистості, дні присвячені Спасителеві, Преч. Діві Марії та різним Святим пригадують нам найважливіші події життя Ісуса Христа, Божої Матері, Святих. Кодаки ж оспівують і звеличують їх чесноти та геройство, заохочують наслідувати їх, бо так наближаємося до Спасителя, вподібняємося до Нього: Кого Він (Бог) передбачив, тих і призначив, щоб були подібні до образу Його Сина, щоб Він був перворожден поміж багатьма братами. (Рим. 8, 29).

По кондакові хор співає Богородичен, похвальну пісню на честь Пресвятої Богородиці, бо Східня Церква при всіх молитвах величає Божу Матр і поручає народ її могутньому заступництву, бо вона посередниця між

Богом і людьми. Через її руки, кажуть Святі Отці, переходять всі ласки, що Бог уділяє душам. Так Христос звеличує Свою Пресвяту Матір за її співдіяння в ділі відкуплення людського роду.

Отак вірні діти Церкви переживають разом з своєю духовною Матір'ю життя Спасителя, Богородиці та Святих Подвижників, що гаряче любили Христа та служили Богові всім серцем.

Цілий церковний рік з прерізними святами це чудовий фільм життя Христа, Богородиці, Святих... Треба приглядатися до цього фільму, вживатися в нього, захоплюватися героями, що там з'являються. Оттоді Христос стане для нашого серця живим і повним чару та заохоти наслідувати Його чесноти... Наше ж життя наблизиться до героїства перших християн, яких Святий Павло не вагається звати Святими, бо дійсно такі були цілі християнські громади.

Звідкіля взяли в нас Тропарі та Кондаки? — Емеський диякон, Роман, зачав складати їх около 500 року по Христі. Свята Церква вложила їх до Божест. Літургії, щоб ці чудові взори чеснот і героїства завжди зберігалися в християнських серцях і пам'яті грядучих поколінь. — Кожен Святий чи Свята кличе нас своїм життям: *Наслідуйте мене!* (І Кор. 4, 16), як святий Павло писав до Коринтян.

Вірні співають Тропарі, а Священник потихо благає Бога в сердешній молитві ласкаво прийняти славословну молитву та подати ласку служити Богові все життя, яко Свят єси, Боже наш... — Боже, Ти святий, Ти величний, Ти безконечний, люди всім серцем прославляють Тебе.

СВЯТИЙ БОЖЕ. . . — Це дуже давня пісня, бо сягає часів грецького цісаря Теодосія. Був тоді в Греції землетрус, що понищив багато сіл і міст. Царгородський патріарх, Прокль, зарядив покутний обхід, щоб усмирити

Божий гнів. В часі обходу один малий хлопець зобачив небо розкрите, де чув, як Анголи співали: *Святий Боже, Святий Кріпкий, Святий Безсмертний, помилуй нас.* — Захоплений і зворушений оцим оповіданням розкаяний нарід став співати цю прегарну пісню.

Землетрус негайно покінчився на превелике здивування всього народу.

Святий Боже... — це чудове прославлення Пресвятої Тройці. — Воно нагадує нам появу Пресвятої Тройці над Йорданом: Син хреститься в ріці, Святий Дух з'являється під видом голуба, а Небесний Отець кличе з неба: *Це мій Син улюблений, що Я вподобав собі!* (Мт. 3, 17).

Отак пісня *Святий Боже* нагадує нам хрещення Ісуса Христа в ріці Йордані. Хрещення в Йордані це вступ Ісуса до Його публичного, апостольського життя.

На Різдво Христове, Богоявлення, в Лазареву Суботу, на Великдень, Зелені Свята замість *Святий Боже* співаємо: *Єлиці во Христа крестистесь.* . . — В навечер'я цих свят Церква хрестила Оглашених. На другий день в часі Літургії взивала новоохрещених прославляти Бога за ласку святого хрещення та відродження до життя ласки, співаючи *Аллилуя* цебто *Прославляймо Господа!*

В хрестопоклонну неділю та на празник Воздвиження Чесного Хреста співаємо: *Кресту Твоєму покланяємся, Владико...* — Господи, кланяємося Твому Хрестові, бо хрестом Ти врятував нас від вічної загибелі...

По відспіванні *Святий Боже* Священник іде за престіл, звідкіля виголошує до народу: *Воньмім! Мир всім! Премудрость, воньмім!* — Люди, уважайте, бо почуєте науку Апостолів, що Христос був порозсилав по світу голосити народам правди Божого об'явлення. Треба бути уважні, не

розглядатися, не швендятися, бо йнакше не зрозуміємо науки, що вказує, як треба жити похристиянськи, щоб гідно носити ім'я Христових визнавців і учнів. Святий Павло каже в листі до Римлян: *Все, що давніше написано, було написано нам на науку, щоб ми терпінням і потіхою з Писання мали надію!* (Рим. 15, 4) — Священник за престолом представляє Спасителя укритого в пустині.

ПРОКІМЕН — Хор співає прокімен, стишок зо Старого Завіту, щоб зазначити одність обидвох завітів, бо ж обидва завіти, так Старий, як і Новий, звернені до Христа, що є осередком усього Божого діяння та центральним пунктом історії людства. — Прокімен уводить вірних у дух Нового Завіту та підготовляє їх до слухання науки Христових Апостолів, як Старий Завіт приготував людство до приходу Месії.

АПОСТОЛ. — Дяк читає уривок із писань Апостолів. Читання Апостола на думку одних толкувателів представляє і пригадує поширення Христової науки, яку Апостоли рознесли народам світу своїм проповіданням і питанням. Інші ж толкувателі твердять, що читання Апостола пригадує людям факт, що Божественний Спаситель уперед послав Своїх Апостолів або учнів туди, куди згодом Сам мав удатися з голошенням Своєї науки. — Священник сидить по правій стороні Горного сидіння, бо представляє Христа, що по воскресенні засів праворуч Свого Небесного Отця.

По прочитанні Апостола священник чи диякон обкаджує престол і нарід. Обкаджування вказує та пригадує ласки та духові добродійства, що спливають на вірних із читання Євангелії та побожного слухання проповіді.

ЧИТАННЯ ЄВАНГЕЛІЇ

ЗАЧИНАЮЧИ читати Євангелію, Священник каже:
Воньмім! цебто: Уважайте, якщо бажаєте навчитися правдивої мудрости.

Свята Євангелія це наука Ісуса Христа списана чотирма Євангелистами: Матей, Марко, Лука, Іван.

При читанні Євангелії два свіченосці держать горючі свічки, пригадуючи, що Євангельська наука це світло для людей посеред пітьми та зіпсуття світу. Христос промовляє до народу устами Священника, що читає Євангелію.

Вірні, перехрестившись, побожно слухають Христові слова, що для знедоленого людства є *дорогою* до неба, *правдою*, що ніколи не заведе на манівці, як це буває з людським завчанням, і *життям*, бо тут на землі вділяє душам життя ласки, а по смерті вічне жити слави в небі. Слушно каже Святий Августин: *Христос промовляє до нас, як слухаємо Євангелію!*

По Євангелії Священник цілує святу Книгу, бо Христова Наука це найбільше добродійство, що Господь подав людям, за яке вірні висловлюють свою вдячність словами: *Слава Тобі, Господи, слава Тобі!*

ПРОПОВІДЬ. — Від найдавніших часів по прочитанні Євангелії Священники навчали людей, виясняли їм станіві обов'язки, побуджували до ревного християнського життя, вказуючи на вічну надгороду в небі... Святий Франциск Салесій писав до святої Іванни Шанталь: «Мій Боже, наша віра така гарна, що я вмираю з любови. Віра це дорогоцінний скарб, що треба замкнути в серці, бо віра в Христа є для людини невичерпним джерелом потіхи, довіря, терпеливості на цій долині сліз і горя!»

Недільна проповідь це єдина нагода почути Боже слово, бо ж щоденна праця по фабриках чи вдома багатьом не дозволяє на читання побожних книжок і часописей. — Хто занедбує недільну науку, той ніколи

не буде добрим християнином, бо не знатиме Божого закону. — Оттому свята Церква так сильно настає па недільну проповідь.

ЕКТЕНІЯ СОГУБА. — *Рцем вси от всея души...* Священник взиває нарід гаряче, всею душею молитися Богові, бо йнакше наша молитва не подобається Йому.

Господи, вседержителю. . . Боже, Ти, що всім кермуєш і держиш у своїх руках, почуй і помилуй нас.

Єще молимся о святійшем, вселенстім Архієреї... Тут молимося за Папу, за Єпископів, що в імені Христа рядять Церквою, бо потрібно їм обильних ласк, щоб гідно виповнити цей важливий обов'язок.

Єще молимся о предержащих властех наших... Як церковна єрархія дбає про наші душі, так світська влада піклується земським добробутом підвладних і забезпеченням життя громадян. Треба молитися, щоб ласкавий Господь помагав державним мужам добре та справедливо рядити державою.

Єще молимся о предстоящих людех... Згадай, Господи, та вислухай усіх, що разом зо Священником приносять Тобі безкровну жертву. Вірні участю в Літургії приносять жертву!

Яко милостив і чоловіколюбец... Боже, ми певні, що Ти вислухаєш наші благання, бо Ти добрий і милосердний. Природне воно Богові вислухувати прохання бідних і немічних сотворінь, бо він любить людей.

ЕКТЕНІЯ ОГЛАШЕННИХ. — Оглашенні були це дорослі особи, що приготувлялися до хрещення. Церква молиться за них і поручає їх Богові, щоб стали гідними Його слугами. — Оглашенні стояли в притворі, бо їм невільно було входити до церкви, поки не прийняли хрещення.

Помолітеся, оглашеннії, Господеві. — Оглашенні, кликав Священник, моліться Господеві, щоб зволив прийняти вас за своїх дітей!

Вірнії, о оглашених помолімся... Добрі християни, охрещені душі, моліться, щоб Господь змилювався над оглашеними та допустив їх до хрещення.

Чого ж треба прохати в Бога для Оглашених? — *Огласит їх словом істини...* Треба благати, щоб милосердний Господь дав їх належно зрозуміти правду та красу християнської віри.

Откриєт їм Євангеліє правди... Щоб Господь просвітив їх душевні очі та показав їм, що вічна, непомильна правда знаходиться в одній Євангелії.

Соединит їх святій своїй... церкві... Щоб Господь прийняв їх до своєї Церкви, поза якою нема спасіння для тих, що знають, яка правдива Церква, але покидають чи не хочуть вступити до неї, бо це не вигідне їм.

Спаси, помилуй, заступи... Боже, священник звертається до Бога, помилуй і захищай оглашених своєю ласкою, щоб виповнилися їхні прагнення та вони стали вповні християнами.

Оглашений, глави ваша Господсві приклоніте. — Оглашенні, поклоніться Богові, що покликав вас до правдивої віри та дозволив хоч на часок брати участь у Божественній Літургії.

Священник потихо благає Господа змилюватися над оглашеними та в слухний чаг; подати їм ласку святого хрещення, простити гріхи та прийняти до соборної й апостольської Церкви.

Да і тії с нами славять пречестної і великоіпоє імя Твоє... Боже, дай, щоб оглашенні скоро стали повними християнами та могли разом із іншими прославляти Тебе!

Єлиці оглашеннії, ізидіте... Оцим закликом Священник кінчає Літургію Оглашених, кличучи: Хто нехрещений, нехай вийде з церкви, бо тепер зачинається найважливіша частина Літургії, на якій можуть бути самі

охрещені та прикладні християни. Нехрещені ж і публічні грішники чи каянники мусіли вийти з церкви, бо були негідні участувати в приношенні Безкровної Жертви.. .

ЛІТУРГІЯ ВІРНИХ

Спаситель три роки трудився між ізраїльським народом.

Нераз пройшов Палестину, *голосючи добру новину відкуплення* по селах і містечках. Земська кар'єра Христа не була блискучою. Гонення ворогів, шикани фарисеїв, незрозуміння народу й учнів огірчували працю Спасителя.

По трьох роках Ісус опинився на передодні Голгофської трагедії. Знав, що Його жде. Нетерпеливо чекав на Страсті та смерть, бо тільки Хресна Смерть Богочоловіка зможе врятувати людство від прокляття: *Я маю хреститися хрещенням власної крові, й як Я мучуся, поки сповниться.* (Лк. 16, 50).

В квітну неділю Спаситель урочисто в'їхав до Єрусалиму посеред небувалих оплесків одушевленого народу. Три дні навчав у Святині. В четвер установив Пресвяту Евхаристію, відправляючи першу Літургію, що мала увіковічнити на землі Його смерть на Голгофті. — Ще того самого вечора вибрався до Гефсимаий, де розпочав свої Страсті, що в п'ятницю закінчилися болючою смертю на хресті.

По трьох днях воскрес із гробу, пробув 40 днів із учнями. Опісля відійшов до неба. . .

Всі ці події коротко відтворені в Літургії Вірних.

МОЛИТВИ ВІРНИХ. – Літургію Вірних можна поділити на чотири

частини: I. Великий Вхід. II. Канон. III. Святе Причастя. IV. Закінчення Жертви.

Закликаючи оглашених вийти з церкви чи радше із притвору, де вони слухали Літургію Оглашених, священник розвиває антиминос немов на знак, що внедовзі відкриється перед очима вірних найбільша тайна Божої всемогутності та любови цебто переміна хліба в Тіло та вина в Пресвяту Кров Спасителя.

Антиминос це квадратова, льняна хусточка, що має моці якогось Святого чи Святої, що пригадують нам, що перші християни відправляли Божественну Літургію на гробах Святих. Не завжди можна було відправляти Літургію на гробі Святих чи тому, що подекуди не було таких гробів або через гонення християн неможливо було удаватися до їх гробів. Оттоді наша Східня Церква заступила цю практику антиминосом, який легко можна переносити з місця на місце.

При кінці Літургії Оглашених нехрещені та публичні грішники виходили з церкви, бо наближалася врочиста хвилина жертвоприношення Тіла та Крови Сина Божого, в чому вони негідні були брати участь. Полишалися самі вірні, добрі християни. Священник взиває їх приготуватися до принесення жертви Богові: *Єлиці вірий, паки й паки миром Господу помолімся!* – Молімся, Браття, щоб достойно, побожно та безгрішно принести Богові Евхаристийну Жертву. Потім Священник мовчки молиться Господеві за вірних, благаючи для приявних чистого сумління, очищення з усякого тілесного та душевного бруду, просвічення розуму, щоб зрозуміли гідність Новозавітньої Жертви та могли заслужливо участувати в ній, бо не зможе бути мила Богові жертва того, хто пробуває в тяжкім гріху чи в неволі пристрастей.

Яко под державою твоєю всегда храними... – так кінчаються молитви за вірних.

ВЕЛИКИЙ ВХІД. – Помолившись за вірних у двох тихих молитвах, Священник з піднесеними до неба руками молиться за себе самого. Простягнені до неба руки виявляють палкість його серця, з якого молитви линути до Бога. Чого ж Священник благає для себе? – Просить Господа вчинити його гідним жертвоприноском, очистити його сумління від усякого бруду гріховного, відв'язати серце від земських дібр і журб, бо йнакше не зможе достойно та належно принести в жертву Христове Тіло та Кров.

Тимчасом хор або нарідспіває чудову пісню *Іже Херувими*. Чому Церква велить народові співати цю Ангельську пісню? Бог сотворив Анголів, щоб вони прославляли Його в небі. Те, що Анголи роблять у небі, люди повинні чинити на землі, бо Бог сотворив людство, щоб воно славало Його. Люди це тілесні Анголи, тому Церква каже до них: *Іже Херувими тайно, образующе....* Люди, прославляйте Бога, бо ви заступаєте Херувимів на землі! Евхристійне втілення Христа на престолі в часі Божественної Літургії перетворює Церкву на небо, де люди, злучившись із Анголами, мають славати свого Творця, відкинувши всі земські журби та клопоти.

Херувимська пісня та молитва увійшла до нашої Літургії за часів Юстиніяна II (565-578). Ця чудова пісня-молитва велить християнам забути про земські справи в неділю, що пригадує нам Христове воскресіння, та звернути свої серця та гадки до великої тайни, що вневдовзі відкриється перед нашими очима. Ця тайна це містичне втілення та розп'яття Божого Сина в часі освячення. Херувимська пісня нагадує анголів, що Св. Іван бачив у небі, як співали перед Божим троном: «Аллилуя» цебто «Прославляймо Господа!» (Апок. 19, 3)

Священник обкаджує престіл перед Великим Входом і так гейби приготує Спасителеві дорогу до добровільної смерти, що Він відновляє при кожнім освяченні Святих Дарів. Це пригадує християнам, як єврейські діти стрічали Христа при в'їзді до Єрусалиму та як одушевлений народ вистелював перед Ним дорогу вітками й одіжжю.

Обкадивши престіл і Вірних, Священник переносить Святі Дари з проскомидийника на головний престіл, молячись за Голову Христової Церкви, Папу Римського, Єпископів, вірних, бо Літургія це жертва за все людство подібно, як Хресна Жертва Спасителя на Голгофті, яку вона містично та таїнственно відтворює на наших престолах.

Вірні відповідають на молитву Священника чудовим і поривним окликом: *Яко да Царя всіх подимем...* Колись римські вояки, звеличуючи своїх вождів, складали щити на списи, сажали на них Полководця-Тріумфатора та посеред одушевлення окликів несли його в поході. – Христос, наш духовий Вождь, переможець смерти і Сатани, що визволив нас із неволі гріха та від пекла. За те треба підняти Його на щиті наших сердешних похвал і подякувати Йому за визволення від вічного прокляття.

Отак кінчається Великий Вхід, що пригадує нам урочистий в'їзд Спасителя до Єрусалиму на передодні Його Страстей і смерти.

При кінці молитви Великого Входу Священник згадує: *І всіх вас православних християн...* – Хто ці православні християни? Чи ті, що відлучилися від Церкви? – Ні! Православний це той, що прославляє Бога так, як треба, так як Бог цього бажає. — Прославляють же так Бога ті, що належать до тої Церкви, яку оснував Ісус Христос.— Христос оснував одну, святу, католицьку й апостольську Церкву, якої видимим Головою на землі був Святий Петро. Римський же Папа, займаючи єпископський престіл

Святого Петра, є його наслідником на землі та видимим головою Христової Церкви. Хто ж злучений із видимим Головою Церкви та слухає його розпорядків про службу Богові, той належно цебто по-православному прославляє Бога.

Перенісши Святі Дари на головний престол, священник ставляє їх посеред престола та відмовляє 20-21 стих 50-го псалма: «Господи, поступай ласкаво з Сіоном... Тоді ласкаво споглянеш на жертви правди, приноси та цілопалення: тоді покладуть телята (в жертву) на Твій престол». Стихи псалма пригадують нам старозавітні жертви, особливо жертву ягняти, що зображала смерть Спасителя на хресті, бо Христос це Боже Агня, що забрав і спокутував гріхи людства. При відмовлюванні стихів псалма священник обкаджує Св. Дари на престолі. Це своєрідна присвята речей Богові в жертву. Отак присвячені Богу дари заслуговують на пошану та поважання.

ПОЖЕРТВУВАННЯ СВЯТИХ ДАРІВ

ПО ВЕЛИКИМ ВХОДІ наближається КАНОН цебто найважливіша частина Літургії, коли священник приносить Богові Безкровну Жертву Нового Завіту, відтворюючи містично Страсті та Смерть Спасителя на Голгофті.

Всі молитви й обряди, що попереджають освячення, приготівляють вірних гідно принести Безкровну Жертву.

Священник взиває вірних: *Ісполним молитву нашу Господеві!* Доповнім почату молитву, збільшуючи запал і ревність, що вчинять нас гідними принести Богові безконечногідну жертву Тіла та Крови Його Сина.

За що треба молитися? – *О предложенних, чесних Даріх...*, щоб ці

Дари подобалися Господові, бо внедовзі Хліб і Вино стануть Безкровною Жертвою, змінюючись у Пресвяте Тіло і Кров Ісуса Христа.

О святім храмі сем і с вірою... входящих в онъ... Молімся, щоб Храм-Церква були гідним місцем і щоб вірні були достойні принести Богові Христа в жертву, бо незабаром настане урочиста хвилина освячення.

О избавитися от всякої скорби... Щоб Господь захоронив нас від усякої скорботи та тілесної і духовної нужди через заслуги Христа.

ПОЖЕРТВУВАННЯ. – Священник відмовляє потихо молитву жертвування, благаючи Бога прийняти Евхаристійну Жертву за наші гріхи та за людські провини: *О наших грісѣх і людських невідѣиѣх.* – Крім цього просить Бога ласкаво споглянути на приготовлені Дари (хліб і вино), що внедовзі перетворяться в Тіло та Кров Христа Господа. – Благає Святого Духа для людей, щоб мали вони одне серце, як це було в перших християн, *що пробували на ламанні хліба.*

БЛАГАЛЬНА ЕКТЕНІЯ. – Спаситель помер, щоб привернути людям затрачену Божу ласку, надприродні добра та спасення душі. В благальній Ектеї (молитві) Священник прохає Господа подати людям ті добра, що влегшують спасіння та ведуть до неба.

Заступи, спаси... Боже, нехай Твоя ласка й опіка не опускають людей, поки живуть на землі.

Дне всего совершенна... Боже, дай нам свято та безгрішно провести кожен день, бо святі дні творять святе життя. Святе ж життя заповнює людям спасіння та вічне щастя в небі.

Вірні відповідають на благання Священника, скріплюючи його молитву прохальним закликком: *Подай, Господи!* – Так, Господи, дай нам ті

добра, яких Священник, наш представник перед Твоїм престолом, прохає для нас, своїх вірних дітей.

Ангела мирна, вірна наставника... Боже, постав біля нас Ангола Хоронителя, що б захищав наше тіло та душу від усякого тілесного та духовного нещастя і провадив безпечною дорогою до неба, відганяючи від нас диявола з його спокусами!

Ирощенія і оставленія гріхов... Боже, прости нам гріхи, щоденні провини, що наражають на небезпеку душу та вічне спасіння.

Добрих і полезних душам нашим... Боже, подай нам усе потрібне, щоб добре жити, віддали від нас, що могло б запровадити нас до гріха й упадку.

Прочее время живота нашего... Боже, подай нам мир, прости прогріхи, подай ласку покутувати за гріхи всю решту життя.

Християнскія кончини живота нашего... Боже, дай нам ласку померти добрими християнами, захорони від надмірних болів конання, дай нам без стиду з'явитися на суд перед Ісусом Христом і здати такий рахунок зо свого життя та Божих ласк, щоб Суддя зволив прийняти нас до вічного щастя в небі.

Хто ж учинить успішними наші благання, хто заступиться за нами перед Христом Суддею? – Пречиста Діва Марія, посередниця ласк і співвідкупителька людського роду. – Оттому Священник взиває вірних вповні віддатися Христові через руки Пречистої Діви та Святих Божих Угодників: *Пресвятую, пречистую Владичицу нашу Богородицу і Приснодіву Марію...* Будемо певні, що Христос прийме нас, якщо Божа Мати передасть нас Свому Синові та попрохає Його спасти нас. – Святий Анзельм твердить: *Станеться все, чого Марія забажає!* – А Кардинал Гугон додає: *Багато блаженних мешканців неба були б ніколи не дісталися*

до раю, якщо б Пречиста Діва не була заступилася за ними.

Св. Альфонс Лігорій, основник ОО. Редemptористів і великий учитель католицької Церкви, додає: «Дитина Марії не згине». Он тому Церква взиває її могутнього заступництва, хоч Христос це головний наш заступник перед Отцем, якого благаємо вислухати наші молитви ради Ісуса, що приніс Себе Богу в жертву, яку знову відтворить унедовзі на престолі. Вірні віддають Христові себе, своє тіло, душу, життя, бо відповідають: *Тебі, Господи*. — Так, Господи, прийми нас ради Пречистої Діви та Святих небесних Заступників. Священник кінчає благальну Ектенію закликом до Предвічного Вітця, щоб спасав наші душі та подав нам згадані добра відкуплення та спасіння ради заслуг Ісуса Христа, що став офіційним Посередником між Богом і людьми: *Він (Христос) — посередник Нового Завіту, щоб через смерть, що була для відкуплення за першого (Старого) завіту вчинених переступів, покликані цебто добрі християни прийняли обітницю вічного насліддя*. (Євр. 9, 15).

Вірні відповідають: *Амінь*: Цебто: Нехай так буде! — Так, вповні та невідклично віддаємося Ісусові Христові, бо знаємо, що поза Ним нема спасіння.

ВІРУЮ

ПО ПРОСИТЕЛЬНОЇ Ектенії Священник звертається до вірних словами: *Мир всім!* Хвилина Безкровної Жертви близька. Треба успокоїти свої серця, проганяючи всякі пусті гадки, лихі бажання, пристрасті, що турбують людські серця. Люди відповідають: *І духові твоєму*, бажаючи Священникові того самого спокою серця, бо він головний жертвоприносець. Священники це тільки другорядні жертвоприносці через

яких Христос відновляє Свою Жертву.

Возлюбим друг друга!... Спокій і християнська любов мусить лучити всіх, що приявні на Літургії, яка є жертвою любови: Полюбім своїх братів, цебто ближніх, щоб могли ми гідно принести Богові в жертву Ісуса, що жертвується за весь людський рід. Бог не прийме жертви, якщо гніваємося на свого брата. Христос виразно зазначив у своїй Євангелії: *Коли принесеш свій дар до жертівника та пригадаєш собі, що твій брат має щось на тебе, позостав отут перед жертівником свій дар і піди, помирися зо своїм братом і тоді вертайся та приноси свій дар!* (Мт. 5, 23-24).

Перші християни цілувалися в церкві на знак прощення і злуки в тій самій вірі. Згодом цей звичай зник. Священник цілує Воздух, яким були прикриті Святі Дари, на знак, що вірні в згоді та в любові. Вірні відповідають: *Отця і Сина і Святого Духа...* Ми все пробачили своїм ближнім, тому готові прославляти Бога в Тройці Єдиного...

Отак приявні на Божественній Літургії вірні відновляють свою віру та поцілунком мира стверджують свою братолбність, бо віра без діл мертва та не має вартости в Божих очах.

Символ віри. — Священник взиває відновити й оживити віру, бо ж Новозавітня Жертва це одна з найбільших таємниць християнської релігії: *Двері, двері...* — На ці слова колись дверник замикав двері церкви, щоб не ввійшов який поганин, єретик або грішник і не перешкоджав народові приносити жертву. Сьогодні ж слова «Двері, двері...» пригадують вірним християнам, що тайни віри закриті для поган і невірних відкриваються перед очима всіх тих, що простим серцем і щирою душею приймають навчання Святої Євангелії та церковної єрархії.

Священник підносить воздух, закриває собі ним очі, щоб зазначити,

що не всі правди нашої віри ясні для людського розуму. Ми віримо на землі в те, що колись зобачимо в небі. Віримо на слово Спасителя, що негоден помилитися сам, ані нас завести в блуд. Символ віри це найкращий вступ до Безкровної Жертви, що є осередком Христової релігії й ясним сонечком Католицької Церкви.

Символ віри ввійшов до нашої Літургії десь на початку шостого століття. Це осуд двох єретиків, Арія та царгородського патріярха Македонія, що заперечували Божество Ісуса Христа та Святого Духа.

Цілий нарід співає це чудове визнання віри, за яку померли мільйони мучеників. За цю святу Христову віру ще й сьогодні караються по большевицьких тюрмах тисячі наших братів у рідній Україні. — Наш нарід відмовляє голосно, виразно, одушевлено Символ віри, співає його серцем і душею, а не шепче немов стидався б його...

Поцілунком мира та визнанням віра нарід приготувався до Безкровної Жертви, бо розбудив у собі віру відмовленням Символу віри та любов до Бога і ближнього. Щоб учинити приявних іще уважнішими і свідомішими великої хвилини освячення Пресвятих Дарів і містичного втілення та жертви Божого Сина, священник закликає всіх приявних на Божественній Літургії: *Станім добрі, станім со страхом...* Пристойно заховуймося, проймімся святим страхом, бо он-он — Христос відновить Хресну Жертву. — Вірні відповідають: *Милость мира...* Ми знаємо, що Евхаристийна Жертва це превеликий Божий дар для людства та небесний принос, яким зможемо гідно прославляти Бога, подякувати за добродійства, випросити потрібні ласки, надолужити за провини... — Оттому ми всі пройняті важливістю хвилини, що наступає, бо це віднова Страстей і Смерти Христа на Голгофті.

Словами «Милость мира...» наша Церква висказує, в чому саме

полягає ця Безкровна Жертва. Ця Жертва Тіла та Крови Спасителя це плід примирення людей з Богом. Христос смертю на хресті поєднав Творця з людськими сотворіннями та безконечно прославив Його. Те саме чинить у світі Божественна Літургія.

Благодать Господа нашего Иисуса Христа...— Священник благословляє нарід і немов каже: Люди, нехай Христова ласка спливе на вас, якщо ви вже приготовані приносити жертву. Нехай Пресвята Тройця буде з вами, бо у її честь приносите Евхаристийну Жертву. – Вірні відповідають: *І со духом твоїм!* Нехай буде вона і з тобою, щоб ти гідно прославляв її Христовою жертвою.

Священник, підносячи руки догори, взиває вірних забути про землю та всі туземні справи: *Горі ім'ям серця!* Піднімім свої серця та гадки до неба! Вірні відповідають: *Імами ко Господу.* Ми вже звернули до Господа свої серця. Ми вже приготувалися приносити Богові жертву.

Тоді Священник закінчує приготований до жертви: *Благодарім Господа!* Прославляйте Господа, якщо ваші серця вже готові. – Вірні відповідають: *Достойно і праведно єсть поклонятися Отцу і Сину...* Дійсно Бог заслуговує, щоб Йому поклонятися, бо Він наш Творець і найбільший Добродій. Все що маємо, походить від Нього. Безкровна Хресна Жертва це Його дар для людей, за що належиться Йому вічна подяка. Ми готові прославляти Його велич і дійсно прославляємо її, співаючи чудову пісню *Достойно і праведно єсть...*

КАНОН БОЖЕСТВЕННОЇ ЛІТУРГІЇ

КАНОН це грецьке слово, що означає правило, цебто обряд жертвоприношення. Канон триває від *Достойно і праведно єсть* до

Достойно єсть яко воістинну блажити Тя Богородицу...

Канон це осередок, найважливіша частина, душа Літургії, бо тут саме священник відновляє Хресну смерть Спасителя, приносячи Богові Безкровну Жертву.

Хліб, що вневдовзі перетвориться в Тіло Христа, має бути пшеничний, щоб зазначити, що Тіло Спасителя було непорочне, безгрішне, святе. Вино має бути з правдивої виноградини, бо вказує на Божественну Кров Ісуса Христа. Церква велить додати декілька краплин чистої води до вина, бо правдоподібно так учинив був Спаситель на Тайній Вечері, бо жиди додавали трохи води до вина, як споживали пасхальну вечерю. Змішання води з вином, у якому вода гейби затрачує свій вигляд і природу, вказує на злуку душі з Христом: *Ви стали учасниками Божої природи.* (І. Пет. 1,4)

Священник дякує Богові за всі добродійства, за сотворення, відкуплення, повернення Божого дитинства, особливо за те, що годиться прийняти Безкровну Жертву від людей. Все те Священник чинить у тихій молитві, яку кінчає: Хоч безчисленні Анголи прославляють Тебе – тут священник підносить голос і кличе: *Побідную пісню пою ще...* Вірні ж, які відв'язалися від усього земського та палкою любов'ю вподібнилися до Ангелів, співають з Анголами пісню, що пророк Ісая зачув у небі посеред Серафимів: *СВЯТ, СВЯТ, СВЯТ... Господь Саваот* (Господь небесних сил цебто Анголів), *ісполнь небо і земля слави Твоєї... Осанна* (будь ласка, спасай нас) *в вишних. Благословен грядий во імя Господне, осанна в вишних* (на небі).

Друга частина цієї чудової пісні це похвальний гімн, що ізраїльські діти співали, коли Христос в'їжджав до Єрусалиму на передодні своїх Страстей. Християни повторюють ту саму пісню, бо Спаситель з'явиться за хвилину під видом хліба та вина, щоб відновити безкровно свою Криваву

Жертву на Голгофті.

Священник ударяє дискос зізвздою, щоб звернути увагу вірних на освічення, що dokonує жертву. Деякі літургісти твердять, що ударення дискоса зізвздою по чотирьох боках означає, що Божа слава сягає на цілу вселенну, як відправляється Божественна Літургія, бо ж це безконечно-вартісна жертва, що безмежно прославляє Бога.

Вдаряючи зізвздою чотири боки дискоса, священник робить знак хреста, чим пригадує, що наближається хвилина містичної віднови Христової смерти та Страстей. Опісля відмовляє тиху молитву, де лучить свої благання з проханнями вірних і похвалами Анголів, прославляє Божу любов, що подала людям Божого Сина, щоб Він запевнив усякому віруючому вічне життя. — Христос dokonав людське відкуплення, закінчуючи його на Голгофті. В навечір'я Своєї смерти Ісус Христос відправив свою першу Божественну Літургію, що увіковічнила Його смерть. Це була Христова Тайна Вечеря.

Священник відтворює її на часі Літургії. Бере хліб і, благословляючи його, виголошує над ним Христові слова, що сам Спаситель ужив при установі Пресвятої Евхаристії: *Прийміть Споживайте, це — Моє Тіло!* — Потім схиляється над чашею та голосно вимовляє слова другої частини освячення: *Пийте з неї всі, це Моя Кров Нового Завіту, що за багатьох (за всіх) проливається на відпущення гріхів.* (Мат. 26, 26-28).— Священник отак виповняє Христовий приказ продовжати до кінця світу Тайну Вечерю, що він установив як символ і відновлення своєї хресної Жертви на Голгофті: *Робіть це на спомин про Мене!* (Лк. 22, 19). По кожнім освяченні Священник глибоко кланяється, народ побожно похиляє голову, віддає пошану містично втіленому Христові, що водночас пожертвувався за нас на престолі.

Священник бере навхрест зложеними руками дискос і чашу, Іарнстос помер на хресті, підносить Святі Дари і жертвує містично зродженого на престолі Божого Сина Небесному Вітцеві: *Твоя от Твоїх* Тебi приносяще... — Он приносим Тобі, Отче, в жертву Твого Сина за всіх людей, добрих і злих, живих померших, і за всі добродійства, що подав Ти людству, бо Безкровною Жертвою ми гідні подякувати Тобі гідно та вповні надолужити за гріхи світу, бо Твій Син Ісус вартує більше ніж усі Твої дари.

В Божест. Літургії під видимим священником криється невидимий Христос, як це твердить Святий Іван Золотоустий: «Як бачите, що Священник приносить Евхаристийну Жертву, то вбачайте в ньому не людину-Священника, а Ісуса Христа, що невидимо dokonує жертву.» — Тридентийський Собор додає: «Той самий Христос жертвується за посередництвом своїх Священників, який сам пожертвував себе на Голгофті.» На слова: *Твоя от Твоїх*: вірні складають поклін Евхаристийному Христові, співаючи: *Тебе поєм, Тебе благословим...*

Прославляємо Тебе, Ісусе, що мов у Вифлеємській печері зроджуєшся на наших престолах і мов на Голгофті вмираєш за наше спасіння та за наші гріхи.

Тілесне око не бачить Евхаристийних чуд, але християни певні про них, бо Христос не може завести їх у блуд. Англійські протестанти насміхалися з найбільшого ірландського патріота, Данила О'Коннела: «Як можеш вірити, що під видом хліба та вина є Христос»? — О'Коннел відповів: «Спитайтеся Христа! Він сказав: Це Моє Тіло! Вірю Йому на слово, бо воскресенням потвердив правдивість свого навчання».

МОЛИТВА ПРО СВЯТОГО ДУХА. — Священник робить три знаки хреста над освяченими Дарами, призиваючи Святого Духа. Священник не благословляє Тіла Христового, а тільки пригадує, що Літургія це повторення та відновлення Хресної Жертви, що доконалося в часі освячення Дарів. Священник взиває дарів Святого Духа, щоб вірні скористали з Евхаристийної Жертви, бо з Хресної багато людей не хотіли користати, не розуміючи її, от як цікавий жидівський народ, фарисеї, розбійник, що були при смерті Спасителя.

ПОТРІЙНА ЖЕРТВА. — Літургія це жертва Христової Церкви, яка складається зо Святих у небі, з душ у чистилищі та з християн на землі — цебто з прославленої, воюючої та страждальної Церкви, бо всі три частини творять одну Христову Церкву, становлять одну Божу Родину.— Бувши членами одної Божої Родини, можемо помагати одні другим своїми молитвами. Літургія це найкраща та найкорисніша молитва. Вона збільшає радість Святих у небі, сходить цілющою росю на наших рідних, приятелів у чистилищі, виєднює безчисленні ласки християнам на землі.— Оттому Святі заохочують приявних на Літургії благи б Бога ласк, особливов часі освячення, бо тоді Бог Отець нічого не відмовить нам, споглядаючи на Ісуса, що жертвується за нас і своєю жертвою скріпляє наші благання.

ОБКАДЖЕННЯ. — Священник обкаджує освячені Дари. Кадильний дим представляє жертву, що знялася з престола перед Божий трон.

ДОСТОЙНО ЄСТЬ. — Священник взиває приявних на Літургії подякувати Пречистій Діві Марії за те, що подала нам Ісуса, жертву Нового Завіту. Без Преч. Диви ми не мали б Літургії, бо не було б гідної Бога

жертви. — Вірні одушевлено прославляють Божу Матір, бо породивши Божого Сина, безконечно перевищає всякі сотворіння, людей і Анголів. Бог не міг зодягнути її вищою гідністю, хіба що повернув би її в Бога, а це неможливе. Бувши Божою Матір'ю, вона чесніша від Херувимів, славніша від Серафимів, бо вони Божі слуги, а Вона Мати Його Сина. — Св. Іван Дамаскин каже про Пречисту Діву: «Пречиста Діва безконечно перевищає гідністю всіх царів.» — Св. Тома Аквінський: «Бог не міг дати Преч. Діві щось більше ніж Боже материнство.» — Св. Августин кличе: «Що скажу я тупоумний про Тебе? Що б не сказав, так це не дорівняє Твоїй гідності.» — Св. Андрей Критський кінчає: «Один хіба Бог годен гідно прославити Тебе!» —

Вірні прославляють Богородицю, а паламар дзвонить, закликаючи неприявних злучитися з народом у церкві в прославленні Божої Матері.

Опісля Священник поручає Богу Католицьку Церкву, Папу, голову видимої Церкви, володаря держави, всю церковну єрархію і всіх вірних, бо Літургія це жертва за всіх. — Вірні відповідають: *І всіх і вся*. Боже, поручаємо Тобі всіх людей і всі їхні потреби, за них бо Христос пожертвувався в часі Божесвенної Літургії.

ПРИГОТОВАННЯ ДО СВЯТОГО ПРИЧАСТЯ

В СТАРОМУ ЗАВІТІ були деякі жертви, яких частину Господь приказав споживати жертвоприносцям на знак злуки з Богом. Божественна Літургія це жертва Християн. — Христос виразно приказав християнам

споживати Його Тіло, бо воно є духовою поживою для душі, запорукою сильного християнського життя, безпекою перед гріхом і прокляттям: *Я — Хліб життя. Хто споживатиме цей Хліб, той повік буде жити. А хліб, що Я дам, то Моє Тіло, яке Я дам за життя світу.* (Ів. 6, 51).

Святе Причастя це доповнення Евхаристийної Жертви. — Треба добре приготувитися до гідного прийняття Христового Тіла та Крови. Священник згадує про всіх тих, що потребують помочі, от що подорожують по морі чи приковані хворобою до ложа болів. Свої благання закінчує: *І даждь тім єдиними усти і єдинім серцем славити...* Священник звертається і благословляє людей, щоб Божя ласка допомагала їм гідно прославляти Бога: *І да будут милости великаго Бога...* Вірні відповідають: *І со духом Твоїм.* Нехай Господь помагає і тобі гідно приносити Безкровну Жертву.

ПРОСИТЕЛЬНА ЕКТЕНІЯ.

Ця Ектенія приготує вірних до гідного Святого Причастя. — *Вся святія поминуше...* Згадавши всіх Святих, молімось Господові, щоб гідно прийняти Святе Причастя.

О принесенних і освященних честних Даріх... Молімось, щоб Святі Дари, Тіло і Кров Спасителя, вийшли нам на спасіння, як приймемо їх до свого серця.

Яко да чоловіколюбец Бог наш... Щоб Господь прийняв Святі Дари немов духовні пахощі, і послав нам ласки, що Святий Дух розділяє людям.

О ізбавитися нам от всякія скорби. . . Нехай Святий Дух визволить нас від усякої скорботи, біди, нужди, бо вони не помагають нам краще приготувитися до Святого Причастя.

Священник відмовляє тиху молитву, жертвує Богу власне та життя вірних, благає, щоб Святе Причастя було для всіх запевненням спасіння, а не вічним прокляттям. — Опісля Священник щераз повторяє Благальну Ектеїю, закінчуючи її закликком лучитися з Богом. Вірні відмовляють ОТЧЕ НАШ, бо чим краще ніж Господньою Молитвою можемо приготуватися до Святого Причастя? — *Отче наш* творить чудовий перехід від освячення до Святого Причастя. Тертуліян зве Господню молитву скороченою *Євангелією*, що з молитвою *благодарення та благання* вміщає в собі зміст *Христової науки та закону*.

Молитва «*Отче Наш*» це чудове приготований до Святого Причастя. Вірні мають щирою молитвою звернути свої душі до Бога, щоб могли гідно прийняти Божого Сина до своїх сердець. Серця ж до Бога звертаємо сердешньою молитвою. Яка ж молитва може краще підняти наші душі до Бога ніж та, що її навчив нас сам Божий Син, Ісус Христос? Якщо б була якась інша краща молитва, так безперечно Христос був би нас навчив її.

Отче наш учить нас чого та в якому порядку маємо благати в Бога. *Отче наш*: Отче, вислухай нас, бо батько вислухує благання своїх дітей! — Для християн Бог — Батько, для жидів був Він паном.

Іже єси на небесіх: Небо осідок Бога, всетаки Він захотів бути Батьком для дітей бідного Адама.

Да святится імя Твоє: Нехай люди прославляють Твоє імя, бо Ти — Пан світу, людей і Анголів.

Да прийде царствіє Твоє: Нехай люди признають Тебе царем своїх душ і сердець, проживаючи по Твому законові.

Да будеш воля Твоя: Нехай люди так дбайливо повнять Твою волю на землі, зберігаючи Твої заповіді, як Анголи виповняють її на небі, бо тоді настане Боже царство на світі, як люди проживатимуть так, як Бог приказує своїм законом.

Покінчивши прославляти Бога, благаємо потрібних для себе дібр: *Хліб наш насущний даждь нам днесь:* Святе Причастя це хліб для душі, земські добра ж потрібні, щоб жити на землі, бо зберігають і уприємнюють нам життя.

Остави нам долги наша: Прости нам наші щоденні провини та гріхи, що не дозволяють нам гідно прийняти Святе Причастя.

І не введи нас во іскушеніє: Захоронюй нас перед спокусами, бо ми немічні. Якщо ж і дозволиш дияволіві спокутувати нас, так подай сили перемогти спокусника, бо самі ми безсильні супроти хитрих затій диявола та власних пристрастей.

Но избави нас от лукаваго: Звільни нас від усяких диявольських нещасть, хворіб, гріха, упадків, що огірчують людям земське життя та утруднюють загалові охоче та весело служити Тобі.

Священник кінчає благання: *Яко Твоє єсть царство...* Прославляємо Тебе, бо ми Твої підвладні, що мають віддавати чолобитню своєму володареві.

Мир всім! — Священник бажає вірним спокою серця, що перевищає всяке почування земського щастя, бувши джерелом щастя для тих, що люблять Бога та Його святий закон. Спокій Божий мусить запанувати «в серцях, до яких за хвилину увійде Христос, бо йнакше душа не почує Його голосу посеред світового галасу.

Священник схиляє голову та благає Бога, щоб Святе Причастя було для всіх джерелом Божого благословення. Вчини це, Отче, ради заслуг

Ісуса Христа, що став нашою жертвою: *Благодатію і щедротами і чоловіколюбієм єдинородного Сина Твого...*

Священник бере Агнця, підносить його понад дискос і кличе голосно: *Воньмім, Святая Святим!* Люди, уважайте, нехай ніхто не поважиться наблизитися до Святого Причастя, якщо має в душі тяжкий гріх, бо негідне Причастя було б для нього печатю вічного прокляття. Ці слова пригадують вірним, що вони мають приступати до Св. Причастя з чистим сумлінням і душею прикрашеною освятною ласкою. Хто пробуває в тяжкім гріху, той не може гідно причащатися. Він мусить уперед очистити свою душу доброю сповіддю, бо це велике святокрадство та претяжкий гріх негідно цебто в тяжкім гріху приступати до Св. Причастя. Краще не причащатися ніж приймати негідно Св. Причастя. — Вірні відказують: *Єдин Свят, єдин Господь...* Божественно святий один тільки Ісус Христос...

Священник розділяє Агнця па чотири частини, одну частинку кидає до чаші, лучить Тіло з Кровю, і це пригадує нам славне воскресення Спасителя, коли по трьох днях Його душа злучилася з тілом, щоб повік не розлучатися. *Христос, воскреснувши з мертвих, уже більше не вмирає, смерть уже не панує над Ним!* — кличе св. Павло. (Рим. 6, 9).

Переламавши Агнця на чотири частини, священник кидає горішню частину до чаші, кажучи: «Ісполненіє Святого Духа» цебто *Повнота Святого Духа*. Деякі літургісти отак вияснюють ці короткі слова: Ми віримо, що Святий Дух, за діянням якого Христос стався людиною та пробуває містично під видами хліба і вина на престолі, теж є приявний і уділяється душам, що побожно приймають Тіло і Кров Спасителя. Інші ж отак це вияснюють: Як за діянням Св. Духа Христос стався чоловіком, так і за діянням цього самого Св. Духа dokonується Евхаристийна Жертва в часі Божественної Літургії.

Вложивши частину Агнця в чашу, священник подекуди на Сході вливає трошки гарячої води до чаші. Ця церемонія представляє любов, з якою душі лучаться з Христом у Св. Причасті. Інші літургісти добачують у цьому Святого Духа, що вділяється душам, що побожно приймають Тіло та Кров Спасителя.

СВЯТЕ ПРИЧАСТЯ І БЛАГОДАРЕННЯ

СВЯЩЕННИК відмовляє: *Вірую, Господи, і ісповідаю...* Це визнання віри в Евхаристійного Ісуса, що криється під видами хліба та вина. Ти *Христос Син Бога живого!* кличе зо Св. Петром. Згадує свої щоденні похибки і жалує за них та кличе з розкаяним розбійником: *Згадай про мене, Господи, як прийдеш у своє царство!* Опісля споживає частину Агнця і причащається Христовою Кров'ю, звертається до вірних і визнає їх наблизитися до Господньої Трапези: *Со страхом Божиим і вірою приступіте!* Наближіться з пошаною та вірою до Спасителя, бо без віри не скористаєте з Божого Дару. Вірні радісно вітають Спасителя, що приходить до них у Святому Причасті: *Благословен грядий во ім'я Господнє...* Нехай буде благословенний предобрий Спаситель, що зволпв загостити посеред нас.

СВЯТЕ ПРИЧАСТЯ. — Священник роздає Святе Причастя вірним. Потім благословляє їх Святими Дарами, бо Христос перед вознесенням поблагословив зібраних учнів: *Знявши руки свої, поблагословив їх.* (Лк. 24, 50). По благословенні вірних, Священник підносить догори чашу та показує її вірним і відносить на проскомидийник. Цей обряд нагадує нам вознесення Спасителя до неба, де засів праворуч Свого Вітця. Священник

вимовляє слова: *Благословен Бог наш завжди, нині іприсно і во віки віков*: Нехай Христос буде благословенний повік!

БЛАГОДАРЕННЯ. — Народ починає співати чудову, благодарную пісню на честь Спасителя, дякуючи за Св. Причастя: Да ісполняться уста наша хваленія Твого, Господи... Нехай наші уста завжди благодарять Бога, що дозволив нам прийняти Пресвяту Евхаристію, гостити в своїм серці Христа Спасителя.

По відспіванні цієї пісні Священник починає з народом публичне благодарення: *Прості пріємше Божественная... Тайни ...* Благодарім Господа за те, що прийшов до нашого серця.

Заступи, спаси... Ісусе, захищай нас у житті, щоб ми були гідні Твої учні та свято поступали в усіх обставинах нашого щоденного життя, бо ми прийняли Тебе до своїх сердець.

День весь совершен... Дай, Господи, провадити свято день по дню, бо з поодиноких днів складається наше життя. Як святі, безгрішні наші дні, то й святе, безгрішне ціле наше життя.

Священник потиху молиться, щоб Христос зберігав у ласці, утверджував у добрі християн ради заслуг і молитов Пречистої Діви.

Яко Ти єси освященіє наше... Ти бо один годен освятити нас, за що й благодаримо Тебе.

Опісля Священник звертається до вірних: *С миром ізидем!* Вірний народе, Безкровна Жертва скінчилася. Ви були при віднові Христової смерті, прийняли Спасителя до свого серця. Тепер вертайтеся додому, до своїх щоденних обов'язків. — Вірні ідкажуть: *О імени Господни*: Так, розійдемося в імя Боже.

ЗААМВОННА МОЛИТВА. — Священник у давніх часах відмовляв

цю молитву за амвоном, тому зветься вона заамвонна. Амвон це колишнє підвищення, що стояло посеред церкви. Колись лектори та співаки виконували з нього свій уряд. Згодом амвон усунено на лівий бік головної навати і він більше не стоїть посередині церковного корабля. Священник сходить від престола і відмовляє Заамвонну молитву: *Благословляй благословляция Тя...* де востатнє поручає Богові народ, Церкву, світ, володарів, бо всяке добро походить від Бога. Нарід дякує Богові за всі добродійства: *Буде ім'я Господне благословенно...* (Пс. 1 62, 2). Нехай Господь повік благословляється на світі за Його для людей: ласкавість і доброту.

Священник немов добрий батько благословляє свої діти на відхідне: *Благословеніє Господне на вас...* Нехай Боже благословення буде завжди над вами, захоронює від зла та веде до неба. Вірні відповідають: Амінь. Нехай Боже благословення буде із нами по всі дні нашого життя, поки не дістанемося до неба. Це благословення має більшу силу ніж благословення поза Божест. Літургією, бо священник має тоді в серці Ісуса Христа, тому це благословення повне ласк для тих, що побожно приймають його.

Священник робить поклін перед престолом: *Слава Тебі, Боже наш...* Слава, слава Тобі, Боже, в Тройці єдиному, подяку складаємо за те, що дозволив відновити Безкровну Жертву Нового Завіту та прийняти Святе Причастя до свого серця. — Вірні докінчують коротеньку подяку Священника за Безкровну Жертву, прославляючи Пресвяту Тройцю, що дала нам Ісуса, без якого не було б ні відкуплення, ні Літургії, ні Святого Причастя: *Слава Отцу і Сину і Святому Духу...*

ОТПУСТ. — Священник звертається до вірних та бажає, щоб

Христос ради заслуг Пречистої Діви та Святих зберігав їх і провадив до вічного спасіння. Вірні відповідають: *Амінь*: Нехай так буде! Нехай Христос веде нас до неба. Нехай буде милосердний для нас, бо ми ніколи не дісталися б до неба, коли б Господь захотів по справедливості поступати з людьми.

Священник відходить споживати Святі Дари на проскомиднійнику, а народ, помолившись, розходитьсь додому.

ПОБОЖНИЙ угодник Божий, Петро Ключ, зобачив чудове, повне пишного квіття дерево, що вирросло в каплиці, де священник побожно відправляв Літургію. Ці запашні квітки спадали на людей, що слухали Літургію. Одне ж здивувало його. Одні квітки, спавши на деяких приявних, зараз усихали та вянули, інші ж зберігали свою чудну свіжість і запах. Не розуміючи Тайни, Петро удався до Священника. Он що воно значить, — промовив Священник. Дерево це символ Божого благословення, запашні квітки це ласки, що спливають на тих, що слухають Літургію. Ці квітки скоро сохнуть і вянуть у затверділих, розтріпаних, грішних серцях, бо вони не хочуть користати з них. У добрих, побожних душах ці квітки зберігають свою чудну свіжість і запах, бо вони використовують їх, щоб жити по-християнськи та ревно служити Богові.

Христос вислужив нам безліч ласк своєю кровавою жертвою на хресті. — Святі Тайни, особливо жертва Літургії, розділяють людям ці ласки. — Святий Бонавентура кличе: «Христос учинив людям велике добродійство, стаючись чоловіком. Не менше добродійство робить Він щоденно, сходячи на престіл в часі Божест. Літургії». — Святий Іван Золотоустий додає: «Божественна Літургія має таку саму вартість, як хресна жертва Спасителя». Св. Августин вияснює, чому Божест. Літургія

така цінна жертва: «Літургія є відновою хресної жертви, тому має ту саму силу, що й смерть Спасителя, щоб виєднати людям всяке добро та вічне спасіння.» — Святий Тома завершує оцінку Евхаристийної жертви: «Літургія має ту саму вартість для спасіння світу, що й Хресна жертва».

Літургія своїм благородним виливом і ласками проникає небо, землю та чистилище. Вся вселенна обновляється Божественною Літургією.

БОЖЕСТВЕННА ЛІТУРГІЯ – ЦЕ НАЙКРАЩА МОЛИТВА

I. — *Божест. Літургія гідно прославляє Бога.* Св. Письмо каже: *Вихваляйте Бога, як хочете, Він всеодно понад усяку похвалу.* (Сир. 43, 32). — Всетаки люди гідні гідно прославити свого Творця! — Як і чим? — Літургією! Ця Безкровна Жертва так прославляє Його, як на це заслуговує Його безконечна велич. Літургією можемо діпняти того, що й самим Алголам неможливе, бо каже Св. Альфонс, основний ОО. Редемптористів: «Похвали Анголів, Святих, мучеників не прославляють так Бога, як Літургія. — Обмежені сотворіння гідні частинно почитати Бога. Божественна Літургія ж безконечно прославляє Бога, бо тут жертвується втілений Божий Син, що гідністю дорівнює Вітцеві».

II. — *Божест. Літургія гідно дякує Богові за всі добродійства:* сотворення, відкуплення, призначення до неба, Боже синівство, прощення безчисленних гріхів, щоденні ласки, сила в противнощах, захорона перед нещастями, все це Божі добродійства, за які треба дякувати. Чим гідно та належно подякуємо Творцеві? Одною Літургією вповні віддячуємося за всі отримані добродійства, ба й кажуть Святі, що й навіть більше даємо Богові ніж отримали від Нього, бо Христос-Жертва вартішин за всі Божі

добродійства та ласки.

III. — *Божест. Літургія випрошує в Бога все, чого людям потрібно на землі.* Проживаючи на долині сліз і горя, потребуємо Божої помочі, щоб не зневіритися, не попасти в гріх, щоб перемогти всі спокуси та жити по-Християнськи. Божест. Літургія запевняє нам всі потрібні ласки, щоб зберігати Божий закон і спастися.

Святий Людовик IX. французький король, возив завжди в походах Пресв. Евхаристію, знаходячи в ній поміч, пораду та силу посеред воєнних і життєвих труднощів.

Літургія розпалює в душі Божу любов і полегшує сумлінне виконання станових обов'язків. — Свята Франциска Римська бачила в часі Літургії Ісуса, Жертовне Ягня, що палало любов'ю до людей, розпалюючи в них порив до Бога.

Про подібне чудо читаємо в житті Св. Йосафата Кунцевича, великого українського мученика за злуку нашої Церкви з Римською Столицею. Нарід не раз бачив Дитя Ісуса над чашею, як в часі Літургії Йосафат благословляв нарід, як теж і ангола, що стояв на престолі, де Йосафат відправляв Божественну Літургію. Часом небесне світло оточувало його, а небесні Анголи служили йому до Літургії.

Літургія зберігає душу невинною посеред небезпек світу. Французький король, Пилип Август, проживав посеред зіпсутого двору і прерізних приман, а все таки був чесний і невинний, бо щоденно бував на Літургії, де часто бачив Невинне Ягня Ісуса, якому кланялися Анголи, величаючи Його своїм царем.

Літургія запевнює успіх нашим молитвам. — Господь обіцяв вічну надгороду за шклянку води подану вбогому ради Бога. — Чи відмовив би

нам ласки, як пожертвуємо Йому чашу дорогоцінної Крови Спасителя, що благає для нас ласки та милосердя?

Святий Порфірій бажав якоїсь ласки в грецького царя. Написав своє прохання та поклав його на серці маленького Теодозія, царського синка. — Цар зобачив прохання та негайно задовольнив його.

Чи Бог не вислухав би нас, як в часі Літургії складаємо свої молитви на серці Божого Сина, що жертвується за нас своєму Вітцеві? — Та ж ласки це скінчені та обмежені дари, а Христос і Його Жертва безконечні!

Літургія запевняє дочасні добра, коли вони корисні для нашої душі, бо тут лучимося з Христом, що підсилює наші молитви. Оттому Св. Франциск Салесій каже: «Не дістанемо ласки взагалі, якщо ми негодні виеднати її в часі Божественної Літургії.

В однім селі проживали два столярі. Один працював в будень і свята, а все таки був завжди нужденний. Другий щонеділі та свята ішов до церкви. Йому завжди велося. — Бідний столяр спитав товариша: Чому тобі так добре все йде, хоч куди менше працюєш аніж я? — Мудрий робітник відповів: Буваю часто на Божественній Літургії. Наслідуй Мене! Послухав. — Щастя теж усміхнулося йому. — Отак справджуються Христові слова: *Шукайте найперше Божого Царства, а це все додасться вам!* (Лк. 12, 31).

IV. — Божест. Літургія надолужує за гріхи й усмирює Божий гнів. — Кожен гріх має в собі безконечну злобу, тому безмежно ображає Бога та накликає на грішника громи Божої справедливости. Один Христос, що є безконечним Богом, годен спокутувати зневаги завдані безконечній Божій величі. — Він це робить в часі Літургії: *Це Моя Кров, що проливається за багатьох на відпущення гріхів.* (Мт. 26, 28).

Гріхів повно на світі, а кар не видно. Чому? — Христова Кров, що

містично спливає з наших престолів, кличе до Бога, як сам Христос колись молився з хреста за своїх розпинателів: *Отче, прости їм!* (Лк. 23, 34).

Христос заявив св. Мехтильдї: «Нема такого великого грішника, якого б я радо не помилював, якщо в часі Літургії попрохає в мене прощення!» Тридентийський Собор навчає: «Усмирений Божественною Літургією Господь вділяє ласку та дар покаяння, прощає будь-які великі гріхи та провини.

Авантюрник Альфонс Абу-керк зо своїми зовсім не святими вояками опинився посеред страшної бурі на розлоному океані. Корабель потапав у розшалілих хвилях. Оттоді Альфонс підняв одне немовля і закликав: «Боже, ми грішні та неварті помилювання за наші гріхи. Змилосердися над нами ради цього невинного немовляти!» Буря втихла та всі врятувалися. Чи Христос не краще за немовля усмирює свого загніваного на грішників Отця? — Мільйони грішників уже були б провалилися до пекла, якщо б не було Божественної Літургії.

V. — *Божественна Літургія визволяє, душі з чистилища та веде їх до щастя в небі*, бо сплачує довги гріховні Божій справедливості за живих і за померлих. Бог приймає надолуження свого Сина та визволяє душі з чистильного вогню. — Пожертвування невинного Ягняти це надолуження за душі в чистилищі» — каже Святий Григорій Великий. — Папа Св. Євген додає: «Божественна Літургія краще виєднює прощення кар і гріхів аніж молитви всього світу!»

В часі Літургії кров Спасителя спливає на чистильні душі, змиває рештки гріховних плям, очищує з залишків невідпокутованих провин, сплачує гріховні довги. — Святий Єроним, учитель

католицької Церкви, не вагається твердити, що за кожну Божественну Літургію побожно відправлену багато душ виходять із чистилища.

Святий Вернард попав в захоплення в часі Літургії і зобачив, як Анголи сходили до чистилища та випроводжували звідтам блискучі душі, забираючи їх до неба — Свята Тереса Авільська заснувала монастир у Валладоїді при допомозі одного багатого шляхтича, що вневдовзі потім помер.

По якімсь часі душа його з'явилася святій оснувательці та промовила: «Я в чистилищі, з якого не вийду, поки в валладоїдському монастирі не відправиться за мене Літургія. — Свята негайно звеліла скінчити монастир і відправити Літургію. По Літургії душа знову з'явилася посеред блиску та заявила: «Я вже вийшла із чистилища та іду до неба. Дякую за відправлену за мене Божественну Літургію!»

СВЯТЕ ПРИЧАСТЯ – ЦЕ ДОПОВНЕННЯ ЕВХАРИСТИЙНОЇ ЖЕРТВИ

СВЯТЕ Причастя вірних цебто народу це доповнення Евхаристийної Жертви.

Свята Франциска Римська зобачила в часі Божест. Літургії пишну святиню. Білий Агнець спочивав на престолі. Франциска наближалася до престола та зобачила блискуче Серце Ісуса, що за кожним ударом повторяло: «Хто прагне, нехай прийде до Мене!»

Отак Христос запрошував приявних до Св. Причастя. Ізраїльтяни споживали частину принесеної Богові жертви, злучуючись із своїм Творцем. Христос виразно приказав християнам споживати Евхаристийну

Жертву: *Прийміть, споживайте, це Моє Тіло.* (Мат. 26, 26).

Перші християни завжди приступали до Св. Причастя в часі Літургії. Ляодикійський Собор у 314 році видав рішення, яким наказав виганяти з церкви всіх тих, що будучи на Літургії, не приступали до Святого Причастя.

Христос жертвується за людей, щоб виєднати їм усі потрібні ласки. Люди мусять брати участь у Його жертві, щоб стати учасниками виєднаних ласк і благодатей, що Христос вислужив на хресті та розділяє в часі Літургії перш за все в Св. Причасті.

Наша Літургія заохочує нас приступати до Св. Причастя словами священника: *Приступіть зо страхом Божим і з вірою!*

Свята Ґертруда зобачила в часі Літургії Ісуса Христа, що відновляв свою хресну жертву. Ясне проміння продиралося з Цього Серця та входило до сердець прихвильних християн, заливаючи солодощами Божих ласк їхні душі, бо Безкровна жертва це звершення Христової любови до людей: *Полюбивши Своїх, що у світі були, до кінця полюбив їх.* (Ів. 13, 1).

ЯКІ Ж ЛАСКИ ЗАПЕВНЯЄ НАМ СВЯТЕ ПРИЧАСТЯ?

Святе Причастя лучить нас з Ісусом Христом: Хто споживає Мене, той житиме Мною! (Ів. 6, 57). — Побожна Марія Латаст, проста селянська, французька дівчина, бачила в своєму серці по Св. Причасті Ісуса Христа, що сидів на троні. Блискучі Анголи оточували Його трон.

Як Св. Причастя лучить душу з Ісусом? — Чи приязню, що лучить двох друзів, чи кров'ю, що сполучує батьків із дітьми, чи надприродним вузлом, що з двох молодят робить одне тіло та одну душу в Тайні подружжя? — Ні! Злука душ з Христом у Св. Причасті куди сильніша та

краща. Мов два кусники воску, наче пожива з тим, хто споживає її, так душа лучиться з Христом у Св. Причасті, перетворюючись у Нього.

Свята Марія Палійська зобачила свою душу по Св. Причасті. Захоплена інтимною злукою душі з Богом кликала: «Я не знаю, чи була я жива чи мертва, в небі чи на землі, бо я нічого не бачила хіба одного Бога!»

Душа лучиться любовю та ласкою зо своїм Спасителем, бо це тайна Божої любови.

II. — *Святе Причастя збільшує освятну ласку*, що включає побільшення надприродних чеснот віри, надії, любови до Бога та до ближнього, чистоту, второпність, мужність, як теж дари Святого Духа...

Всі Тайни збільшають освятну ласку, але найбільше ласк подає Св. Причастя, що є джерелом усіх ласк, бо в ньому перебуває Спаситель світу з усіма скарбами відкуплення. Отож тут душі черпають Божу ласку з самого джерела, а не з потічків, якими є Святі Тайни: хрещення, миропомазання...

Збільшуючи освятну ласку, Св. Причастя побільшує нашу вічну славу в небі, бо Св. Причастя перевищає вартістю всі інші добрі вчинки, от як піст, покуту, милостиню... Всі добрі діла порівнані до одного доброго Св. Причастя видаються зеренцем піску супроти височенної гори.

III. — *Св. Причастя прощає повсякденні гріхи та дочасні кари за них.* — Тридентійський Собор зве Св. Причастя *ліком на щоденні наші похибки.* — Святе Причастя розбуджує в душі запал, порив любови та так прощає повсякденні гріхи. — Нищить воно й кари за гріхи, бо воно більше заслужливе перед Богом ніж якенебудь добре діло. — Христос, входячи до душі, краще очищує її ніж всяка покута чи вогонь у чистилищі.

IV. — *Святе Причастя захоронює душу перед поновними упадками.* — Кожне добре Св. Причастя збільшає в душі освятну ласку та всі

християнські чесноти, поменшує змисловість і схильність до гріха, скріпляючи душу проти спокус диявола та приман світа і тіла. Невладнані пристрасті та схильності тратять нагальність, пожадливість маліє, душа стає відпорна на гріх.

Євангельська жінка стала здорова, хоч тільки доторкнулася Христової одежі. — Куди краще лікує душу Христос, як увійде до її серця в Св. Причасті.

Одне жиденя, йдуче за прикладом християнських дітей, прийняло Св. Причастя. Прийшо додому та розповіло це батькам. Розлючений батько вхопив невинне дитя та вкинув його в розпалену піч. — Диво! — Не згоріло. — На крик дитини надбігла мати та християни сусіди. — Всі дивувалися. — Хто тебе захищав? — питалися дитини. — Та Пані, що в церкві держить прегарне дитя! — відповіло врятоване жиденя. — Розлючена товпа, що збіглася до хати, вхопила єврея та вкинула його до печі. — Єврей негайно згорів. Це сталося в Царгороді 574 року. — Ціла родина врятованого жиденяти і багато інших жидів навернулися до Христової Церкви.

V. — *Святе Причастя помагає сумлінно виконувати станові обов'язки, від яких залежить наше вічне спасіння.* — Станові обов'язки це тайна святости людей. — Хто сумлінно виконує їх для Бога, той святий, бо виконує Божу волю та вподібнюється до Бога. — Обов'язки ті часом можуть бути прикрі та тяжкі. Святе Причастя полегшує й осолоджує їх. — Душа стає сильна посеред труднощів життя. — Небесна манна робить її героїнею. — Св. Віянек каже: «Бог не знайшов у всесвіті відповідної поживи Для душі, тому рішився стати Сам її поживою. — Яка гарна пожива! Душа відживляється своїм Богом!»

Святий Секунд, улюбленець римського цісаря, Адріана, свободно

відвідував в'язниці християн. Їхнє щастя посеред терпінь дивувало його. — Звідкіля черпаєте стільки сили? — спитався здивований паганський офіцер. — Пресвята Евхаристія додає нам відваги та терпеливості іти на муки! — сказали християни. Ми приймаємо та підсилюємо нею наші сили! — Секунд зацікавився християнською вірою, став завчати її та навернувся. Цісар звелів арештувати його. — Не злякався тортур. Прийняв Св. Причастя та пішов відважно на муки.

V. — *Святе Причастя запевняє душі вічну славу.* — На Тайній Вечері Христос молився, щоб були з Ним ті, що Отець дав був Йому. (Ів. 17, 24). — Хто ж більше Христовий аніж душа, що злучилася з Ним у Св. Причасті? — Проживаючи з Ним на землі душа виконує християнські обов'язки, кориться в усьому Божій волі та запевняє собі вічне життя в небі. *Хто споживає цей хліб, той житиме повік!* — каже Христос. (Ів. 6, 58). Христос не видасть дияволу душі, що часто та добре приступала до Св. Причастя.

ОБОВ'ЯЗОК СЛУХАТИ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ

ПАПА ПІЙ ХІ-ий писав до французьких єпископів: «Преподобні Браття, не переставайте нагадувати та заохочувати парохів, проповідників, щоб вияснювали вірним велич, успішність, цілі та користі Евхаристичної Жертви та заохочували їх щонайчастіше слухати Божественну Літургію, Щоб виєднати собі в Бога милосердя та потрібні ласки».

Святий Франциск Асизський каже: «Як сонце блиском і силою перевищає всі планети та буває корисніше для землі ніж усі планети разом узяті, так вислухання Божественної Літургії переходить вартістю та заслугами усі наші щоденні діла».

Маємо такі скарби в Літургії, але не хочемо користати з них, тому полишаємося вбогі та нужденні, ба й не брак тих, що легковажать той скарб, що становить спасіння світу та гордощі неба.

Перші християни так сильно дорожили Божественною Літургією, що вони кожного дни намагались вислухати її, заки йшли до праці. Ще й сьогодні в Європі та Америці багато побожних душ розуміють вартість Літургії, тому щоденно намагаються вислухати її.

Неодин проте опускає Літургію через «брак часу»!! — Людовик IX, французький король, рядив Францією. О'Коннель боровся за свободу Ірландії, Гарсіо Морено правив Еквадором, Тома Мор був канцлером Англії, а всетаки мали час щоденно слухати Літургію. — Озанам слушно говорив: «Найкраще щадимо час, як щоденно півгодинки присвяtimo вислухання Божественної Літургії».

Один навернений протестант повторяв: «Днем без сонця був би для мене день без Літургії.» Монсіньор Сегюр твердив: «Зачатий Божественною Літургією день звичайно буває чистий, плідний для часу та вічності. Скільки терпеливості, сили, підчинення Божій волі черпають побожні душі зо щоденної Божественної Літургії!»

Кожен католик повинен щонеділі та свята вислухати Божественну Літургію, бо неділя без Літургії це не Господній день, не неділя, але звичайний труп неділі, це «недільний» будень, бо нічим не різниться від інших днів.

Бог не раз тяжко вже в цьому житті карає тих, що занедбують вислухати Літургію в неділю та свято. Недавно стався жахливий випадок, що зворушив і налякав усю парафію.

Семен не був прикладним католиком, хоч мав добру жінку та

побожні діти, бо мати подбала про їхнє виховання. Була свята неділя. Побожна жінка обпоралася в хаті, а чоловік полишився в ліжку. Прийшов час іти на Літургію. Жінка пішла будити мужа, але він відповів, що болить його нога, тому негоден іти до церкви. Бідна жінка заплакала, але її сльози не зворушили мужа пияка.

Пішла небога з діточками до церкви, вернулася додому і зготувала обід. Чоловік встав із ліжка, пообідав і почав готуватися в дорогу. «Куди ідеш?» — спиталася жінка.

«Чи ти не знаєш, що я працюю в лісі? Завтра маю вибиратися до роботи. От сьогодні піду та вичищу стіс дерева, що вчора нарубав», відповів чоловік.

«Бійся Бога! Та ж ти був хворий, щоб іти на Літургію, а до праці то здоровий! Не йди до роботи, бо Бог може тебе тяжко скарати за страчену Літургію!» благала заплакана жінка.

Чоловік закрив своїй подрузі, вийшов з хати та додав уже на порозі: «Буду вдома на вечерю!»

Забилося тривогою серце бідної жінки. Пішов чоловік працювати в Господній день. Жінка не знала спокою. Якесь жахливе прочуття мучило її ціле пополудне. Прийшов час вечеряти, а Семена нема. Підождали з годинку, але Семена не було.

Затривожена сім'я засіла до вечері. Повечеряли в понурім настрою. «Не журіться, мамо». Михась потішав матір. «Може тато пішов з приятелями до шинку.»

Надійшла ніч. Семена нема. Пішов Михась, переглянув шинки, але батька не знайшов. Затривожений і зажурений попрохав свого приятеля поїхати з ним до ліса на гору, де батько працював. Жінка та дочка присіли з ними.

За пів години були в лісі. Авто Семенове стояло оподалік стосу дров. Кликали, ходили по лісі, але Семена не знайшли. Оттоді стали розгортати завалений стіс дров. На самім споді знайшли неживого Семена. Поліно зсунулося з самого верха та розчерепило йому голову, як він працював під стосом. За поліном посипалися інші та привалили його.

Витягнули неживого Семена, привезли додому та поховали з тривогою в серці про його вічне спасіння. Все село, довідавшись про Семенову смерть, закликала: «Кара Божа за невислухану Божественну Літургію та працю в неділю!»

I. — ЧОМУ МАЄМО СЛУХАТИ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ? — Кожен українець католик зобов'язаний під тяжким гріхом щонеділі та щосвята вислухати Літургію, хібащо хтось був би поважно хворий або мав би якусь важну причину, що по приписам Церкви звільняє його від цього обов'язку.

Чому ж Церква так сильно настає на недільну та святочну Божественну Літургію.

Мусимо вислухати Літургію, щоб принаймні один день у тижні присвятити почитанню Бога. Шість днів працюємо для себе, сьомий треба віддати своєму Творцеві. — Неділя це Господній день. Неділя ж без Божест. Літургії це не Божий, повний життя та небесних ласк день, це радіше труп, а не свято.

II. — Сьогоднішня неділя затратила свій святочний вигляд і християнську душу. — Театри, кіна, забави, танці, гріхи, праця по домах чи фабриках спаганізували неділю, відобрали їй християнський характер. — Оттому християни животіють замість жити правдивим християнським життям. Нема в них геройства перших християн. — Треба повернути душу нашим неділям і святам. Душа ж їх це Божест. Літургія. — Проведена

по-християнськи неділя уздібнює людину свято та безгрішно жити цілий тиждень, бо запевняє їй усі потрібні Божі ласки, щоб служити Богові, який не був би її життєвий стан. —

Наша пословиця слушно каже: «Тиждень без Божого благословення буде слідувати неділю без Літургії». Інша ж приказка додає: «Яка твоя неділя, такий буде день твоєї смерти». Якщо проводимо неділі без Бога, бо занедбуємо вислухати Божественну Літургію, так не зможемо сподіватися, щоб Господь був при нас у годині смерти та захищав нас від напастей диявола.

Отож неділя це день духової обнови для дітей Церкви.

III. — Треба вислухати Літургію, щоб подякувати Богові за всі добродійства, що нам уже уділив і випросити собі все, що нам потрібне, щоб жити-по-християнськи та спастися. —

Наполеон Великий відвідав пансіонат дівчат, де переглянув паксіонатський статут. По приписам статуту дівчата мали слухати Літургію раз на тиждень. Наполеон перекреслив це і власноручно дописав: Інститутки щодня будуть слухати Літургію. — Щоденна Божест. Літургія це найкращий засіб, щоб вчинити з них добрі дівчата, вірні жінки-подруги та прикладні матері. —

Оттому інженер Стараче Лорето відмовився в 1915 році йти на декілька місяців до Аляски будувати міст, бо там не було священника, що б відправляв Літургію, хоч американський уряд жертвував йому 3,000 доларів.

ЯК МАЄМО СЛУХАТИ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ? — Багато людей опускають Літургію, не думаючи, що властиво означає вона. Беручи участь у Літургії слід пригадати собі, що Божест. Літургія це не звичайна

собі молитва, але відновлення страстей і смерти Ісуса Христа. — І. Оттому слід вчинити добрий намір на початку Божест. Літургії: «Боже, я жертвую Тобі цю Службу Божу за чотири цілі: Хочу прославляти Тебе, як це Анголи роблять у небі, хочу подякувати Тобі за ласку сотворення, відкуплення, хрещення, за здоровля... Хочу перепросити та надолужити Тобі за прикрощі, що завдав я Тобі своїми гріхами чи недосконалостями, хочу накінець випрохати собі всі потрібні ласки, щоб Тобі вірно служити, виконати всі християнські обов'язки та спастися.

II. — Пошана. — Літургія це віднова Христової смерті. — Якщо б були ми приявні при дійсній смерті Спасителя на Голгофті, то напевно побожно та співчутливо були б приглядалися Його мукам і стражданням. Ніхто з нас не був би дозволив собі на сміхи та балачки під хрестом Спасителя.

Колись цікаві пагани закрадалися до церков в часі Літургії, зворушувалися побожністю християн і наверталися. — Св. Іван Золотоустий бачив, як Анголи з похиленими головами входили до церкви та з дрижанням слухали Божественну Літургію.

Непошана християн для Літургії це страшне згіршення для модерних паган. — Один місьонар марно намагався навернути якогось турка, що зразу подивляв християнську науку, але опісля відмовився стати християнином, кажучи: «Я не думаю, що правдива та релігія, де зневажають Бога навіть у Його святинях. У наших мечетах всякий брак пошани буває строго караний. Я певний, що християни не вірять серцем, що твердять устами, інакше зовсім інакше поводитися б у присутності свого Бога!»

Пошану виявляємо своєю поставою. Деколи треба стояти, от як Священник обкаджує престіл чи людей, на Єдинородний Сине, на Малім

Вході, в часі читання Євангелії, на Великім Вході, Вірую, Достойно єсть, Отче наш і в часі молитов по Св. Причасті.

III. — *Увага.* — Треба дивитися та слідувати за тим усім, що діється на престолі, пригадувати собі значення церемоній і обрядів, відповідати на благання Священника. Отак наша участь у Божест. Літургії буде активна — діяльна, зрозуміємо та ввійдемо в духа нашої чудової Літургії, прославимо Бога гідно, виєднаємо потрібні ласки для себе та для других...

Хоральний спів це великий засіб нашої Церкви, щоб нарід уважно брав участь у Божественній Літургії. Наші вірні повинні завчити Божественну Літургію та співати в часі її відправи. Так вони чудово прославляють Творця, участвують у Безкровній Жертві та приготуються до гідного Святого Причастя.

ДЕ МАЄМО СЛУХАТИ БОЖЕСТВЕННУ ЛІТУРГІЮ? — Багато українців католиків бувають на Літургії у першій ліпшій католицькій церкві, думаючи, що байдуже воно, де вони виповняють недільний обов'язок вислухати Божественну Літургію.

Чи така воля католицької Церкви? — Ні! — Українці католики мають іти на Літургію до своєї рідної церкви. — Он рішення Апостольської Столиці: «Вірні українсько-католицького обряду є зобов'язані великодушно підтримувати власну Церкву та ходити до неї, заховуючи приписи свого обряду. — Де ж нема церков і священників їхнього обряду або де задалеко до рідної церкви, до якої не годні дістатися без поважних труднощів, там вони можуть вислухати Літургію в католицькій церкві іншого обряду.» (Рішення: Кум Дата фуеріт: Арт. 28).

«Слухання Божест. Літургії в латинськiм обряді, хоча б було1 воно постійне, не потягає за собою зміни обряду.» (Арт. 29).

Така воля та рішення Папи Римського. Українці католики повинні скрупулятно придержуватися його. Голос Папи це голос Христа для нас! — Отож у неділю та свята всі українці повинні слухати Літургію у своїй українській католицькій церкві, бо Бог сотворив нас українцями католиками і хоче, щоб ми Йому служили, та спасли душу свою як українці католики.

ПРИГОТОВАННЯ ДО СВЯТОГО ПРИЧАСТЯ ТА БЛАГОДАРЕННЯ

Одне Святе Причастя може вчинити душу святою! — каже Св. Тереса Авільська. — Чому ж стільки християн, що часто, ба й щоденно приступають до Св. Причастя, зовсім не є святими? — Святе Причастя не є талізманом, що автоматично робить святою душу, яка приймає його. — Треба гідно приймати Св. Причастя, щоб зазнати його сили та освятитися.

Що ж треба робити? — Треба мати відповідне приготування та благодарення.

ПРИГОТОВАННЯ ДО СВЯТОГО ПРИЧАСТЯ

Душа мусить бути приготована до Св. Причастя, щоб могла користати з нього. Приготування буває дальше та безпосереднє.

1. *Подальше приготування* вимагає, щоб душа була вільна від тяжких і вповні добровільних, простительних гріхів. — Допускається тяжкого гріха святокрадства та стягає на себе Боже прокляття, хто в тяжкім гріху приймає Св. Причастя, бо зневажає найбільші святощі Христової Церкви цебто Тіло та Кров Спасителя, які приймає до серця забрудженого гріхом. Велика це

зневага для Христа приймати Його до серця, де диявол панує через гріх. Бог проклинає таких зухвальців: *Хто їстиме хліб Цей* (Св. Причастя) *чи питиме чашу Господню негідно* (в стані тяжкого гріха), *той буде винний супроти тіла та крові Господньої*, каже Св. Павло (1 Кор. 11, 27). — Треба сповіддю очистити сумління, поки душа наблизиться до Господньої трапези. *Нехай же людина розважить себе, і так нехай хліб їсть і з чаші хай не!* — каже Апостол народів, бо *хто їсть і не, не розважаючи про тіло, той суд собі їсть і не!* П Кор- 11, 28-29).

В старинній Греції був звичай, що засудженець мав ликнути виписаний декрет смерти. Це означало, що він мусить померти, бо для нього вже нема надії на рятунок після проликнення власного засуду. Негідне Св. Причастя припечатує прокляття того, хто в тяжкім гріху поважився прийняти Господнє Тіло та Кров.

Як часто треба сповідатися, щоб могли *щоденно* приступати до Св. Причастя? Хто є в стані освятної ласки цебто вільний від тяжкого гріха, той може щоденно приступати до Св. Причастя. Вистачає раз на тиждень або й дві неділі приступити до сповіді, щоб тримати серце чистим навіть від простительних гріхів.. Слід заохочувати вірних, щоб приступали до Господньої Трапези, коли тільки бувають на Божественній Літургії.

II. — *Безпосереднє приготування* вимагає, щоб душа була скупчена, думала про Спасителя, що має прийняти до серця. Люди приготуваються заздалегідь, як до них має загостити високоповажаний гість, цар, президент... — Отож треба віддалити від себе непотрібні гадки, розтріпання, забути про щоденні клопоти, прогнати з серця земські журби, щоб думати про одного Христа. —

Авраам полишив слуг під горою, як вибрався скласти жертву Богові

на горі Морія, щоб одним Богом займатися. Так і Душа повинна бодай на часок забути про землю, щоб думати про тайну любови, до якої має наблизитися.

Нарід найкраще приготується до Св. Причастя, як бере активну участь у Божественній Літургії. Наша чудова Літургія своїми символічними обрядами та церемоніями розвиває перед нами ціле життя Спасителя. Беручи активну участь у Літургії та відповідаючи на прохання священника, ми переходимо все життя Спасителя та чудово приготуємося до участі в Безкровній Жертві через Св. Причастя.

Перед самим Св. Причастям треба збудити короткий акт віри, жалю за гріхи, покори, любови та бажання якнайкраще прийняти Господа до свого серця.

Отак Св. Причастя буде для душі тим чудним Божим промінням, що мов сонце кришталь перетворить її в нову людину.

Спаситель сказав до одної побожної душі: «Якщо б люди розуміли та думали про те, що діється в Св. Причасті, так не раз, а тисячі разів на день бажали б причащатися. Тут душа перетворюється в Бога! Люди рвалися б до Св. Причастя, щоб бодай на короткий час могли справді відозватися до Мене: «Ісусе, тепер так люблю Тебе, як Ти заслуговуєш, щоб сотворіння любили, бо люблю Тебе Твоїм власним серцем!»

По Св. Причасті кожен повинен повторити слова Св. Катерини Сієнської, що промовила до свого сповідника, прийнявши до серця Спасителя: «Чи ви, отче, не бачите, що я вже не та Катерина, що колись була? Я змінилася в іншу особу!»

БЛАГОДАРЕННЯ

Святе Причастя не видасть усіх плодів, якщо душа не вчинить відповідного благодарення цебто як не подякує Спасителеві за добродійство Св. Причастя, задержуючись бодай 15 минут на щирій і сердешній молитві по прийнятті Господа до свого серця.

Старинні Перси мали особливіший закон у своїм кодексі прав, що карав невдячних громадян.

Вдячність пориває Серце Спасителя і змушує Його обдарювати душу новими та ще обильнішими добродійствами та ласками. — За всяке добродійство, за здоров'я, за сотворення, за святе хрещення належиться Богові похвала та вдячність. Куди ж більше треба дякувати Христові за Св. Причастя! Злука зо Спасителем через прийняття Його Пресвятого Тіла та Крови це найбільше добродійство, що Бог подає людям по ласці викуплення.

Христос вразливий на людську невдячність. Було Йому прикро, коли оздоровлені прокажені не прийшли подякувати Йому. Отож належиться дяка Богові за невимовний дарунок Його! (2 Кор. 9, 15). — Час подяки за Св. Причастя це час благодарення, що слідує зараз по Св. Причасті. — Свита Тереса твердить, що *хвилини по Св. Причасті це найдорощий час нашого життя*. — Треба якслід використати його, щоб збагатитися в Божі ласки. — Св. Марія Паційська повторяла своїм новичкам: «Ах, сестри, не йшли б ми так недбало до Св. Причастя й так легкодушно не кидали б Ісуса по Св. Причасті, якщо б пам'ятали, що приймаючи Св. Причастя, приймаємо Бога, вічне Слово.» — Св. Іван Золотоустий осуджує гостро тих, що не роблять благодарення: «Хто зараз по Св. Причасті втікає з церкви, той подібний до Юди, що втік споміж Апостолів, як тільки прийняв Христове Тіло.»

Одна побожна жінка, що часто приступала до Св. Причастя, не дбала про благодарення, Св. Пилип Нерійський упіснув її, але це ніщо не

помогло. Раз вона виходила з церкви зараз по Св. Причасті. Святий Пилип звелів двом свіченосцям супроводжати її вулицями Риму з двома засвіченими свічками. Це обурило жінку до краю. Вернулася та почала скаржитися. Святий спокійно відповів: «Є звичай у нас супроводжати Христа з запаленими свічками, як священник несе його до хворих. Ви ж маєте в серці Спасителя. Чому б не можна було вас супроводжати додому?» Це спам'ятало побожну жінку. З того часу вона завжди робила благодарення по Св. Причасті.

Як же практично треба відбувати благодарення? —

I.— Приймавши Св. Причастя, упокорімся перед Ісусом, наслідуючи побожних пастухів, які припали перед Ним у яслах навколішки.

II — Благаймо довірливо всіх потрібних ласк для себе та для других. Ісус по Св. Причасті пробуває в нашій серці гейби на троні милосердя та питається: Душе, чого бажаєш від Мене? Прохай, бо я готов усе подати тобі! — Просім багато, то й багато дечого дістанемо від Ісуса. — Виложимо Йому свої справи, терпіння, клопоти, журби як доброму приятелеві, що охотно допоможе нам. — Не лякаймося з довірям говорити з Ісусом, бо Він любить нас і дбає про наші дочасні, як і духовні справи.

За кого ж ми повинні молитися? За поширення Христового Царства на землі, за навернення до Католицької Церкви наших Нез'єдинених Братів і Сестер, за українську Церкву та Нарід, за священників та монахів, за покликання між нашою молоддю, за Папу Римського та наших єпископів і священників, за конаючих грішників, за відступників від католицької Церкви, щоб вони навернулися, за бідні душі в чистилищі, за свою родину

та за власну душу. *Просіть і буде вам дано!* каже Божественний Спаситель. (Мат. 7, 7).

III. — Посвятім Йому своє тіло, душу, працю, зайняття, уломності, віддаючись Йому вповні гарячим і великодушним актом любови. — Він радо пробуватиме з нами, буде нашим дорадником у щоденному житті, потіхою в смутках, силою в виконанні станових обов'язків, проживатиме в нашій серці, щоб ми могли справді сказати зо Св. Павлом: *Живу вже не я, а Христос проживає в мені. А що я живу тепер в тілі, то живу вірою в Божого Сина, що мене полюбив і видав Себе Самого за мене.* (Гал. 2, 20).

На закінчення благодарення відновім оцей акт посвяти Божественному Серцю Спасителя та Непорочному Серцю Марії, Цариці України: «Божественний Спасителю, дякуючи за превелику ласку Св. Причастя, віддаюся Тобі назавжди. Посвячую Тобі свою душу та тіло, щоб там ніколи не було нічого, що могло б Тобі не подобатися. Стережи мене навіть від найменшого гріха. Дай ласку радніше померти ніж зневажити Тебе тяжким гріхом. Посвячую Твоєму люблячому Серцю і Твоїй Матері Свою родину, батька, матір, жінку, чоловіка, діти та всіх моїх кривих. Благослови та чуй над ними. Посвячую Тобі свій дім, щоб там панувала згода, любов і щоб там не було ніколи жадного гріха. Посвячую Тобі нашу Церкву та нарід. Посвячую Тобі конаючих грішників і душі в чистилищі. Все те віддаю Тобі через руки Пречистої Діви, Матері Неустанної Помочі».

ЛІТУРГІЙНІ РИЗИ

ПОКИ священник пічне відправляти Божественну Літургію, він іде перед іконостас і відмовляє приписані молитви перед Царськими Дверми й іконами Спасителя та Богоматері. Отак священнослужитель приготує душу та серце до гідного відправлювання Божественної Літургії.

По відмовленні приписаних молитов священник іде до захристії, де зодягається в святі ризи. Коли ж є з ним диякон, так і він має свої ризи.

Наша Церква уживає пишних риз в часі богослужень, щоб краще зазначити Божу велич, яку прославляємо богослужбами та викликати в нривних високе поняття про Бога, що Його величаємо публіним почитанням. Вже поганські народи уважали богочитання дуже важним ділом. Їхні жреці мали особливіші одежі, як приносили жертви ідолам. Старозавітні, ізраїльські священники мали виразний Божий приказ, як мали вбиратися, коли приносили Богові жертву чи відправляли якесь богослужебне діло. Он як це описує нам Св. Письмо: «І велів Мойсей приблизитися Аронові і його синам... І надів на його хитон і підперезав його і покрив його верхньою ризою і накинув на його оплічник і підперезав його мережаною крайкою наплічника... І повісив на нім нагрудник... І наложив мітру на його голову і на мітру поклав посвячену золоту бляху так, як заповів Господь Мойсееві». (Лев. 8, 6-9).

Таксамо поступила Христова Церква, відколи Христос оснував її. Св. Єроним, Св. Епіфаній, Св. Іван Золотоустий і Св. Григорій Назіазенський виразно говорять, що священнослужителі вживали осібних риз при відправлюванні Божественної Літургії від найдавніших часів.

Церковні ризи відрізняються від звичайної одежі своїм призначенням, видом і барвами, хоч в початках християнства церковні ризи назагал бували білі. Згодом Церква приписала різні барви риз, щоб краще

віддати значення празників.

Наша Церква вживає оцих барв при відправлюванні різних богослужень. Ці барви точно означені. Ніхто не може вживати таких барв у зазначені дні, які йому подобається. Тут слід придержуватися церковних приписів, що означають, які ризи треба вживати.

Білі ризи: Священник вживає їх у неділі та Свята Христа, Його Матері і Святих Божих угодників і угодниць, що не були мучеником чи мученицями. Білі ризи пригадують і означають радість і врочистість.

Чорні ризи: Священник вживає їх при похоронах і богослужбах за померших; панахида, парастас... Вони представляють смуток і біль.

Червоні ризи: Це барва крові. Священник уживає їх у свята мучеників і мучениць.

Фіолетні ризи: Наша Церква вживає їх у часі посту.

Зелені ризи: Церква вживає їх на Зелені Свята.

Сині-блакитні ризи: Священник уживає їх у дні празників Богоматері та на молебнях чи акафістах у честь Божої Матері.

Христова Церква не змінє літургійних риз, бо старинність надає їм велику повагу та врочистість. Крім цього ризи доказують, що Церква не змінється, але залишається така сама, як була в давніх часах, почавши від Христа.

Християнське священство ділиться на три ступні: дияконат, священство й єпископство. Оттому маємо потрійні ризи. Кожен ступень має якісь особливіші ризи, що відрізняють його від другого.

Так маємо дияконські, єрейські й архиєрейські ризи.

ДИЯКОНСЬКІ РИЗИ

Диякон уживає оці ризи при богослужбах:

(I) *Стихар* цебто біла чи червона, верхня одіж. Означає невинність своєю білою барвою або любов своєю червоною барвою. Стихаря вживають так нищі, як і вищі служителі при богослужбах, бо всі вони є слугами Христа Господа. Ця одежа зветься стихарем від грецького слова «стих», бо вона в простій ліній сходить на долину. Зветься вона ще підризою, бо священнослужителі накладають на неї ще інші ризи (1).

(II) *Пояс*. Диякон і священник оперезуються ним. Так як стихар пригадує білу ризу, що Ірод поклав на Христа, так пояс пригадує рушник, що ним Спаситель підперезався, як обмивав ноги Своїм учням на Тайній Вечері.

(III) *Дальматика* це зовнішня одежа, що диякон уживає. Пригадує вона пишність анголів у небі. (2).

(IV) *Орар* це довгий, вузький пояс, що диякон кладе собі на ліве рамя, плечі та груди. Кожен раз, що диякон чинить щось у часі служіння, він уживає орар, держачи трьома пальцями правої руки. Орар пригадує ангольські крила. Як анголи Служать Богові перед Його престолом у небі, так диякони обслуговують священника при Господній трапезі. (3).

(V) *Нараквиці* стискають і притримують рукави стихаря, щоб вони не ссувалися. Означають вони шнури, якими Спаситель був зв'язаний у часі Своїх Страстей. Брова наракавиця теж означає силу, що нею Христос переміг Сатану, а ліва це символ терпеливості та бодрости.

Диякон відіграє дуже важну роль в Східній Церкві. Він завжди супроводжує священника в усіх богослуженнях. Так як Анголи обслуговують Христові, так диякон обслуговує священників, що

прославляє Бога богослужбами.

СВЯЩЕННИЧІ РИЗИ

Священник теж уживає оці ризи: стихар, пояс і нараквиці. Крім цього він має особливіші ризи, що належать до священничого служіння. На кліші стихар зазначений числом 1, пояс числом 3, а нараквиці числом 4.

Особливіші ж ризи священника це:

(I) *Епітрахиль* (зазначений числом 2) це вузький і довгий шаль, що священник накладає на шию. Епітрахиль сягає священникові до колін. Без епітрахля священник не може виконувати ніякого літургійного служіння. Історія ж епітрахля давна. Колись римські достойники носили пишну одіж з золотом обшитою на переді смугою. Була вона знаком влади та достоїнства. В такому й значенні сьогодні вживається в нашій Церкві епітрахиль. Він означає владу священника.

З бігом часу, коли стихар став літургійною одіжжю, так епітрахиль обтято так, що полишилася тільки його золотом тканина смуга, яку священник закладав на шию. Так ця одежа дістала назву епітрахиль. Він представляє священничу владу і Божу благодать, якою священник виконує цю владу над душами. Колись священники завжди носили на собі епітрахиль. Сьогодні тільки Папа має право його завжди носити.

(II) *Фелон* (зазначений числом 5) був колись одіжжю, що мала зверху та з долини отвір і покривала цілого чоловіка, тому й звалася по-грецьки *фелоніон*. Церква прийняла цю одіж до своїх літургійних риз, обтинаючи її спереду, щоб не перешкаджала в виконванні священничих функцій. Фелон означає вищі дари, що спливають на священника від Святого Духа та

пригадує хламиду цебто червоний плащ, що вояки глузливо накинули на Спасителя, вітаючи Його немов царя. Хрест на задній частині фелоні пригадує нам хрест, що Спаситель двигав на гору Голгофу, де кати розп'яли Його. Пригадує він священникові, що слід терпеливо двигати тягар священства.

АРХИЄРЕЙСЬКІ РИЗИ

Єпископство це найвищий ступінь священство. Ризи єпископа зображають велич його гідности та уряду в Христовій Церкві. Єпископ уживає оці ризи:

(1) Мантія це довгий фіолетний плащ. Спереду на ньому є вишиті дві таблиці, що звуться скрижалами. Вони пригадують, що архиєрей повинен пам'ятати про старий і новий завіт, з яких повинен черпати навчання для своїх вірних. Мантія це символ єпископської влади.

(2) *Саккос* це одіж подібна до дияконської дальматики. На образці вона зазначена числом 5. Саккос заступає єпископові фелон, тому й має таке саме символічне значення, що й фелон. Колись грецькі царі носили саккос. Згодом царі відступили його грецьким патріярхам. З бігом часу всі східні єпископи дістали право носити саккос.

(3) *Набедрник* (зазначений числом 4) це чотирикутний платок, що звисає з пояса по правій стороні архиєрея. Набедрник представляє духовний меч і пригадує архиєреям, що вони мають захищати свої духовні вівці перед напастями Христових ворогів і відбивати напади хибних навчань.

(4) *Омофор* (зазначений числом 2) це довгий, доволі широкий пояс, що єпископ носить на раменах, хоч кінці омофора звисають удолину.

Омофор це найважливіша одіж єпископа. Омофор є зроблений із вовни. По словам Св. Ісидора він представляє заблудшу вівцю або взагалі цілий людський рід, що Христос немов добрий Пастир узяв на рамена, щоб привести до Свого небесного Вітця.

(5) *Mitra* (зазначена числом 7) пригадує терновий вінець, що жовніри наклали на голову Спасителя, і означає гідність єпископа як Христового заступника. Єпископи носять мітру при богослужбах від апостольських часів.

Єпископи теж уживають стихар (число 1) і нараквиці (число 3). Крім цього мають вони хрест на грудях (число 6). Хрест представляє віру та любов до Бога і ближнього, що горить у серці архиєрея. Уживають вони *панагію* цебто *всесвятая*. «Панагія це ковчежець, що має моці Святих. Єпископ носить його на грудях. Панагія буває зверху прикрашена іконою Спасителя чи Богородиці. Архиєрей уживає жезл (число 8). Це своєрідна палиця, що означає владу єпископа і своїми вірними, бо він є їх першим духовним пастирем, якому допомагають парохі.

ЛІТУРГІЙНІ ПОСУДИ

Церковні чи літургійні посудини це знаряддя, що священник уживає їх при служінні Божественної Літургії чи при інших богослужбах і розділюванні Святих Тайн. Заслужують вони особливішу пошану. Не кожен мирянин може доторкатися них. Бувають вони благословенні чи посвячені. Які ж ці літургійні посудини?

(1) *Чаша* це золота чи принаймні позолочена посудина, що служить до приношення Евхаристичної Жертви Нового Завіту. Чаша представляє гріб Спасителя. Священник вливає до неї в часі Проскомидії вино та воду,

що при освяченні перетворюється в Пресвяту Кров Спасителя.

(2) *Дискос* це мала, золота чи позолочена тарілка, що в Східньому обряді має підставку. Дискос служить при Літургії за посудину, на якій священник кладе Агнця і частиці, що в часі освячення перемінюються в Пресвяте Тіло Христове. Одні літургісти твердять, і дискос представляє ясла, де Пречиста Діва зложила новонародженого Спасителя, другі кажуть, що він зображає гріб, де учні поклали мертве Тіло свого Господа. Тоді священник і диякон зображали б Йосипа з Ариматеї і Никодима, що з хреста зняли мерлого Спасителя та поклали до гробу.

(3) *Звізда*, зложена з двох лучків, пригадує зізду, що стала над печерою, в якій Спаситель світу прийшов на світ. Вона привела мудрців зо Сходу до Вифлеєму. Священник ставляє зізду над дискосом. Зпід лучків звисає маленька зізда.

(4) *Копіє* це малий, своєрідний ніж, що служить до викроювання Агнця і частичок із просфори в часі проскомидії. Представляє спису, що нею Лонгин пробив Христове Серце, щоб справдити смерть Спасителя. Зараз же із пробитого боку вийшла кров і вода.

(5) *Лижечка* служить до роздавання Св. Причастя. Зразу християни причащалися з чаші. Св. Іван Золотоустий зніс цей звичай і запровадив лижечку. Представляє вона розжарений вуголь, що ним серафим доторкнувся уст пророка Ісаї й очистив його з гріхів. Священник це згадує, кажучи: «Це доторкнулося моїх уст, і здіме мої беззаконня і очистить мої гріхи».

(6) *Мирниця* це посудина, що зберігає святе миро вживане на мированні, що часто приходить у наших богослужбах.

(7) *Дароносиця* це мала посудина, в якій священник носить хворим Св. Причастя.

(8) *Дарохраннтельниця* це посудина подібна до чаші з верхньою покривкою, в якій зберігаються в церкві Святі Дари для почитання та хворих, як теж для виставлення Найсвятіших Тайн для публичного почитання вірних, от як підчас суплікації.

(9) *Кадильниця* з лодкою кадила, що священник і диякон уживають у часі богослужб, щоб обкаджувати престіл, Святі Дари, вірних і церкву. Це обкаджування взято зо Старого Завіту, де Господь виразно наказав уживати кадила: «І поставив (Мойсей) жертівника золотого в громадському наметі... і запалив на ньому запашне кадило, як заповів Господь Мойсееві». (Втор. 40, 26-27). Церква впровадила кадило в богослужби, наслідуючи східніх мудрців, що принесли кадило новонародженому Месії.

(10) *Всеночник* це знаряддя з ампулками на єлей, вино та пшеницю, що священник благословляє на Литії. По Литії чи Літургії священник роздає вірним освячений хліб. Це пригадує давню перекуску, що вірні споживали по нічнім богослуженні перед утренею.

(11) *Свічки* вживалися в Старім Завіті перед Скинією. «Як запалює Арон лампи між двома вечорами, мусить кадити». (Ісх. 30, 8). Свічки пригадують нам світло, що Христова наука принесла світові. Вказують теж на обов'язок християн ходити в Христовому світлі цебто придержуватися засад і приказів Євангелії в житті.

Односвічник пригадує нам єдинство Пресвятої Тройці. Двосвічник (дікіріон) вказує на дві природі в Ісусі. Трисвічник (трикіріон) пригадує три Божі особи. Семисвічник нагадує сім дарів Св. Духа.

Крім свічок Східні Церква вживає лампи, що пригадують нам чистоту наших жертв на Божу славу. Вічна лампа, що горить перед Царськими Дверми, пригадує нам вічний вогонь, що на виразний Божий

приказ мав завжди горіти на жертівнику. Сьогодні по наших церквах горить вічна лампа перед Найсвятішими Тайнами на честь і славу Ісуса Христа, що пробуває в Пресвятій Тайні Евхаристії. Христос це *правдиве світло, що просвічує кожну людину, що приходить на світ*. (Ів. 1, 9).

Слава Богові і Пречистій Діві, Матері Неустанної Помочі,
Покровительці Чина Отців Редemptористів!